

*JOS TÄMÄ ON ONNELLISINTA JA PARASTA
MITÄ MAAILMASTA LÖYTYY, AIKA HUONOLTA NÄYTTÄÄ.
LÖYTYÄ-VERBIN POLYSEMIAA*

Suomen kielen
pro gradu -tutkielma
Oulun yliopisto
13.5.2021

Helmi Kilpeläinen

SISÄLLYS

1. JOHDANTO	1
1.1. Aihe ja tavoitteet	1
1.2. Aikaisempi tutkimus	2
1.3. <i>Löytyä</i> sanakirjoissa ja kielenhuollon oppaissa	5
2. TEORIATAUSTA	8
2.1. Kognitiivinen semantiikka	8
2.2. Polysemia ja predikaatio	10
2.3. Konstruktiot	12
2.4. Intransitiivilause ja eksistentiaalilause	14
3. TUTKIMUSAINEISTO JA -METODI	19
3.1. Tutkimusaineisto ja sen luokittelu	19
3.2. Korpuspohjainen tutkimusmetodi	22
4. ANALYYSI	25
4.1. Sanoma- ja aikakauslehtiaineisto	25
4.1.1. Ryhmä (i) 'jotain etsitään aktiivisesti'	25
4.1.2. Ryhmä (ii) 'jotain havaitaan sattumalta'	27
4.1.3. Ryhmä (iii) 'jotain on olemassa'	30
4.2. Keskustelupalsta-aineisto	33
4.2.1. Ryhmä (i) 'jotain etsitään aktiivisesti'	33
4.2.2. Ryhmä (ii) 'jotain havaitaan sattumalta'	36
4.2.3. Ryhmä (iii) 'jotain on olemassa'	37
4.3. Yhteenvedo	40
5. PÄÄTÄNTÖ	46
LÄHTEET JA LYHENTEET	50

1. JOHDANTO

1.1. Aihe ja tavoitteet

Tutkin pro gradu -työssäni *löytyä*-verbin polysemiaa eli monimerkityksisyyttä korpusaineiston pohjalta. Motivaatio tutkimukselle tuli kuulemastani ohjeistuksesta ”Vain jokin, jota etsitään, voi löytyä”. Tämän mukaan kaikki muu käyttö olisi siis norminvastaista. Olen kuitenkin huomannut, että *löytyä*-verbin *jossakin on jotakin* -tyyppinen käyttö on yleistynyt viime vuosina erityisesti sosiaalisessa mediassa ja mainonnassa. Esimerkiksi tällaisesta käytöstä käy virke *Puhelimesta löytyy hyvä kamera*. Norminmukaisesti virke kuuluisi *Puhelimesta on hyvä kamera*. *Löytyä*-verbin käyttöä eksistentiaalisuuden ilmaisijana on pitkään pidetty kartettavana epäsuomalaisuutena, mutta kielenhuollon linja on sittemmin höllentynyt – ainakin *Kielitoimiston sanakirjan* verkkoversiosta vuodelta 2020 (KSV s.v. *löytyä*) voi näin päätellä. Sanakirjassa ei nimittäin anneta *löytyä*-verbin käytölle eksistentiaalisuuden ilmaisijana merkintää, jonka mukaan se olisi arkista tai vältettävää käyttöä, kuten *Kielitoimiston sanakirjan* 14 vuotta aikaisemmin ilmestyneessä painatussa laitoksessa (KS 2006 s.v. *löytyä*) tehdään. Kerron *löytyä*-verbin sanakirjamerkityksistä tarkemmin luvussa 1.3.

Laajensin tutkimukseni koskemaan verbin *löytyä* kaikkia merkityksiä, sillä havaintojeni mukaan verbiä käytetään ainakin kolmessa eri merkityksessä: (i) ’jotain etsitään aktiivisesti’, (ii) ’jotain havaitaan sattumalta’ ja (iii) ’jotain on olemassa’. Kuitenkaan esimerkiksi *Kielitoimiston sanakirjan* verkkoversio (KSV s.v. *löytyä*) ei erottele merkityksiä, vaan antaa verbille ainoastaan merkityksen ’tulla esiin, olla löydettävissä’. Näistä kumpikaan ei täsmälleen sovi määrittelemään *löytyä*-verbin merkitystä eksistentiaalisessa käytössä. Vertailun vuoksi esimerkiksi verbistä *saada* annetaan sanakirjassa (KSV s.v. *saada*) 15 rinnakkaista merkitystä.

Käytän tutkielmani aineistona kahta eri korpusta, jotka sisältävät poimintoja sekä normitettua kieltä sisältävistä sanoma- ja aikakauslehdistä että puhekielenomaisista internetkeskusteluista. Valitsin kaksi toisistaan poikkeavaa aineistoa, jotta voin vertailla, onko *löytyä*-verbin käyttö erilaista erilaisissa teksteissä. Kerron aineistostani enemmän luvussa 3.1.

Hypoteesini on, että verbiä *löytyä* käytetään puhekielessä nykyisin eniten eksistentiaalisuuden ilmaisijana. Oletan, että *Puhelimesta löytyy hyvä kamera* -tyyppiset rakenteet menevät ainakin puhekielessä *Puhelimesta on hyvä kamera* -tyyppisten rakenteiden edelle. Siten oletan, että internetkeskusteluaineistossa on enemmän *olla olemassa* -tyyppistä *löytyä*-verbin käyttöä kuin sanoma- ja aikakauslehtiaineistossa. Tarkoitukseni on osoittaa arkihavaintoni todeksi ja olla osaltani laajentamassa *löytyä*-verbin merkityskokonaisuuden kuvaamista. Lisäksi haluan selvittää, missä käyttötarkoituksessa *löytyä*-verbiä taa-jimmin esiintyy. Tutkimuskysymykseni ovat seuraavat:

- 1) Millaisia merkityksiä *löytyä*-verbille voi hahmottaa?
- 2) Mikä on *löytyä*-verbin keskeisin merkitystyyppi?
- 3) Miten *löytyä*-verbiä käytetään internetkeskustelussa ja normitetussa sanoma- ja aikakauslehtikielessä, ja onko käyttö eri aineistoissa erilaista?

1.2. Aikaisempi tutkimus

Löytyä-verbin polysemiaa ei tässä laajuudessa ole vielä ole tutkittu. Arja Lampinen (2004) on kirjoittanut *Kielikelloon* artikkelin *löytää*- ja *löytyä*-verbeistä ja käsittelee siinä niiden käyttöä mainonnassa, tieteellisissä teksteissä ja muissa käyttöyhteyksissä. Tekstissä keskitytään tarkastelemaan mainittujen verbien käyttöä eksistentiaalisuuden ilmaisijana ja otetaan kantaa siihen, milloin sen käyttö on sopivaa ja milloin olisi parempi pitäytyä esimerkiksi *olla*-verbin käytössä. Kuitenkaan aiempaa tutkimusta *löytyä*-verbin kaikista eri merkityksistä en löytänyt, joten tutkimukseni pyrkii täydentämään *löytyä*-verbin merkityksen kuvausta tarkastelemalla sen merkitysvaihtelua aidossa käytössä.

Vaikkei juuri *löytyä*-verbin polysemiaa ole aikaisemmin tutkittu, useita muita suomen kielen verbejä on tarkasteltu polysemian näkökulmasta. Markus Lakaniemen (2019) pro gradu -tutkielman *Luulla-verbin polysemia* aihe on samankaltainen omani kanssa. Lakaniemen mukaan verbin *luulla* merkitys on kaksijakoinen, sillä se voi saada sekä merkityksen 'olettaa' että päinvastaisen merkityksen 'olettaa erheellisesti'. Tutkielmassaan hän tulee siihen tulokseen, että käytetyt persoona- ja aikamuoto vaikuttavat merkitykseen. (Lakaniemi 2019: 2, 59.) Myös omassa työssäni syntaksin vaikutus *löytyä*-verbin merkitykseen on kiistaton, sillä verbin merkitys on eri intransitiivilauseessa *Lompakko löytyi*

hattuhyllyltä kuin eksistentiaalilauseessa *Hattuhylllyltä löytyi lompakko*. Ensimmäisessä lauseessa lompakko on ollut hukassa ja sitä on etsitty, minkä seurauksena se on vihdoinkin löytynyt hattuhyllyltä. Toisessa lauseessa lompakkoa ei ole aktiivisesti etsitty, vaan hattuhyllyltä on löytynyt lompakko, jonka omistaja ei välttämättä ole edes tiedossa.

Jutta Salminen (2020) on tutkinut verbin *epäillä* merkityskokonaisuuksia. *Epäillä*-verbillä ja sen nominijohdoksilla *epäily* ja *epäily*s on autoantonyyminen eli itsevastakohtainen merkitys. Tällainen polaarinen kaksihakmotteisuus viittaa siihen, että lekseemillä *epäillä* ilmaistu arvio voi suuntautua joko kieltoon (*epäilen projektin onnistumista* 'projekti ei todennäköisesti onnistu') tai myöntöön (*epäilen vilppiä* 'on mahdollista, että vilppiä on käytetty'). (Salminen 2020: vi.) Salmisen havaintojen mukaan yksittäisen esiintymän monitulkintaisuus on periaatteessa mahdollista, etenkin jos tarkoitettulle tulkinnalle ei ole tarjolla riittävästi ko(n)tekstia. Kuitenkin ainakin kirjoitetussa kielessä kielenkäyttäjät hallitsevat ko(n)tekstivihjeet, jotka vaikuttavat epäilemisen polaariseen suuntaan. Näin ollen *epäillä*-verbin käyttö ja tulkinta on yleensä ongelmatonta. (Salminen 2020: 106.) Salminen hahmottelee työssään konstruktioita, joissa näkyvät selkeimmät konstruktiokohtaiset tulkintatendenssit. Konstruktioita ovat [*epäillä & että*-lause], [*epäillä & referatiivirakenne*], [*epäillä & alisteinen kysymyslause*] ja [*epäillä & Ø*]. Kokoamistaan tulkintataipumuksista Salminen käyttää sanaa *tendenssi*, sillä mikään niistä ei ole täysin poikkeukseton sääntö. (Salminen 2020: 83–84.) Myös oman tutkimukseni tavoitteena on selvittää, millainen merkitys erilaisilla konstruktiolla on *löytyä*-verbin saamiin merkityksiin.

Myös Hanna-Leena Leinonen (2017) on tutkinut pro gradussaan verbipolysemiaa. Toisin kuin Lakaniemen ja minun verbit, Leinosen verbi *hannata* on hyvin marginaalisessa käytössä, ja Leinosen pyrkimyksenä onkin olla osallistumassa *hannata*-verbin merkityksen määrittelyyn. Leinonen hahmottelee tutkielmassaan *hannata*-verbille kahdeksan eri merkitystyyppiä, joista päämerkitykset ovat 'jänistää', 'epäroidä' sekä ennen kaikkea 'vastustaa' (Leinonen 2017: 68). Leinosen tavoin haluan tuoda osani valitsemani sanan määrittelyyn, mutta koska verbi *löytyä* on yleisessä käytössä ja yleiskielen mukainen ja sille annetaan merkitys sanakirjoissa, ovat tavoitteeni hieman erilaiset kuin Leinosen.

Jarno Raukko (2002) on tutkinut muun muassa verbin *pitää* polysemiaa. Artikkelissaan hän esittelee kolmen erityyppisen koeasetelman tuloksia, jotka liittyvät *pitää*-verbin merkityskirjon ja keskeisimpien merkitystyyppien määrittelyyn. Tuotto-, lajittelu- ja arviointitestien tulosten perusteella Raukko on laskenut, mikä merkitystyyppi esiintyy aineistossa eniten ja määrittellyt sen perusteella verbin keskeisimmät merkitykset. Raukon mukaan nämä ovat AFFEKTIO ja TÄYTYMINEN (Raukko 2002: 369–370). Vaikka en itse hyödynnä tutkielmassani testejä vaan valmista korpusaineistoa, keskeisimmän merkitystyyppin määrittäminen on yksi työni tavoitteista.

Jari Sivonen (2005) on tarkastellut väitöstutkimuksessaan nykysuomen epäsuoraa reittiä ilmaisevien verbien kognitiivista semantiikkaa. Tutkittavia verbejä ovat muiden muassa *kaarrella*, *kaartaa*, *kiemurrella*, *kiertää*, *mutkitella* ja *puikkelehtia*. Verbien kognitiivista semantiikkaa tarkasteltaessa pohdittavaksi tulee, miten verbin eri merkitystyyppit vaikuttavat sen argumenttirakenteeseen. Jos verbin täydennys on välillä partitiivissa ja välillä nominatiivissa, välillä se on taipumaton adverbi tai vapaaparadigmainen nomini, voidaanko sanoa, että verbi olisi aidosti polyseeminen? Kuitenkin esimerkiksi verbillä *kiertää* on käyttöä, jossa merkityksen variaatio ei selity minkään muotoaineksen perusteella. Esimerkiksi lause *Poika kiertää majaa* voi tarkoittaa liikkumista yhtä hyvin majan sisällä kuin ulkopuolella ja lisäksi vielä majan välttelemistä. Sivosen mukaan kyse on polysemian määrittelyn lisäksi teoreettisesta ongelmasta, joka tiivistyy siihen valintaan, lähdekö kuvauksessa verbistä vai verbin ja sen argumenttien yhdessä muodostamista konstruktioista. (Sivonen 2005: 22–23.) Omassa työssäni lähtökohta on verbin ja sen argumenttien muodostamat konstruktiot (konstruktioista lisää luvussa 2.3.), sillä verbin *löytyä* polyseemisuus ei tule ilmi esimerkiksi lauseessa *Lompakko löytyi sängyn alta*, vaan verbin saamat argumentit ja erityisesti sanajärjestys määräävät lauseen merkityksen.

Verbisemantiikkaa tarkastelevia pro gradu -tutkimuksia on fennistiikassa tehty useita. Opinnäytteitä on valmistunut muun muassa verbeistä *panna* ja *laittaa* (Alajärvi ja Pirttijärvi 1995), *kantaa* (Lindfors 1998), *saada* (Partanen 2003), *tuntea* (Käkelä 2004), *heittää* (Melaanvuori 2008), *mennä* ja *tulla* (Tuomanen 2010) sekä *vetää* (Niemi 2005, Laurila 2017 ja Hallikainen 2019).

1.3. Löytyä sanakirjoissa ja kielenhuollon oppaissa

Nyky-suomen sanakirja (NS 1951–1961) antaa verbille *löytyä* (s.v. *löytyä*) määritelmän ”Löytyi sattumalta, pitkän etsinnän jälkeen. Kadonneen, piilotetun esineen löytyminen.” Annetuissa esimerkeissä jotain etsitään ja sen löytymistä toivotaan tai jotain havaitaan sattumalta: ”Kätköstä löytyneet rahat. Metsästä risujen alta löytyi ruumis. – – Ei löydy sopivaa huoneistoa.” Verbin käyttöä eksistentiaalisessa merkityksessä kuvaillaan epäsuomalaiseksi, ja sen todetaan olevan korvattavissa usein joko verbeillä *olla* (*olemassa*) tai *esiintyä* tai *tavata*-verbin passiivimuodolla. Sellaisesta käytöstä, jota olisi hyvä karttaa, annetaan muun muassa seuraavat esimerkit: ”Helsingissä löytyy useita kauniita rakennuksia. Löytyy kansoja, joiden keskuudessa Jumalaa ei vielä tunneta. Kangasta löytyy kaupassa useaa eri väriä.” *Löytyä*-verbin kartettavaa käyttöä esittelevissä esimerkeissä paikan adverbiaali on olosijainen. Sama asetelma toistuu kaikissa tutkimissani sanakirjoissa, kuten jäljempänä huomataan. *Löytyä*-verbin yhdistämistä erosijaiseen paikan adverbiaaliin niissä sen sijaan ei tuoda esille.

Kotimaisten kielten keskuksen ylläpitämä *Suomen murteiden sanakirja* verkossa antaa verbille *löytyä* (SMSV 2020 s.v. *löytyä*) merkitykset ’tulla (etsimisen jälkeen) haltuun tai havaituksi’ (*kyl sit piiallel löyty työtä koko päiväksi*), ’ilmaantua’ tai ’ilmestyä’ (*Keettäessä siihel* [suolalihaan] *lööttyy hyvä maku*) ja yllättäen myös ’syntymisestä’ (*pòekako sille lööty vae tyttö?*). Mielenkiintoisinta on se, että *löytyä*-verbiä käytetään murteissa myös merkityksessä ’olla (olemassa)’: *Se on kolmunnu kaikki paikat mitä mailmas löytyy*. Voidaan siis päätellä, että *löytyä*-verbin käyttö eksistentiaalisuuden ilmaisijana on puhekielessä tavallista.

Kielitoimiston sanakirjan painetun laitoksen (KS 2006 s.v. *löytyä*) mukaan verbin *löytyä* merkitys on ’tulla esiin, olla löydettävissä’. Esimerkkien ”Kadonnut löytyi”, ”Ei löytynyt sopivaa takkia” ja ”Työtä ei vain tahdo löytyä” konteksti on, että jotain selvästi etsitään. Esimerkissä ”Pohjanmerestä on löytynyt öljyä” mitään ei välttämättä ole aktiivisesti etsitty, vaan löydös on tullut vastaan mahdollisesti sattumalta. Sanakirja antaa esimerkkejä myös kartettavasta käytöstä, joka liittyy verbin käyttöön eksistentiaalisuuden ilmaisijana. Esimerkistä ”Helsingissä löytyy kauniita rakennuksia” annetaan norminmukainen muoto ”Helsingissä on kauniita rakennuksia”. Samoin esimerkki ”Tässä kengässä löytyy kaikkia kokoja” on sanakirjan mukaan ilmaistu paremmin muodossa ”Näitä kenkiä on kaikkia

kokoja”. *Kielitoimiston sanakirjan* painetun laitoksen ilmestymisen jälkeen kuitenkin suositukset ovat mitä ilmeisemmin höllentyneet, sillä sanakirjan verkkoversiossa (KSV 2020 s.v. *löytyä*) kahden viimeksi mainitun esimerkin kohdalla puhutaan *olla*-verbin käytön paremmuudesta, ei pakollisuudesta. Lisäksi toisessa esimerkissä kiinnitetään huomiota paikan adverbiaalin sijamuotoon, sillä verkkoversion mukaan erosija yhdistettynä *löytyä*-verbiin (*Helsingistä löytyy kauniita rakennuksia*) on mahdollinen *olla*-verbin (*Helsingissä on kauniita rakennuksia*) käytön rinnalla.

Terho Itkosen ja Sari Maamiehen (2012) *Uudessa kielioppaassa* verbille *löytyä* (s.v. *löytyä*) annetaan esimerkit ”hattu löytyi hyllyn takaa” ja ”tie löytyy helposti kartasta”. Sen sijaan verbin eksistentiaalinen käyttö ei ole *Uuden kielioppaan* mukaan norminmukaista, sillä esimerkki ”varastossa löytyy kaikkia kokoja” on oppaan mukaan paremmin ilmaistu käyttäen *olla*-verbiä. Samoin esimerkki ”paidoissa löytyy pitkä- ja lyhythihaisia” on oppaan mukaan ilmaistava muodossa ”paitoja on pitkä- ja lyhythihaisia”. *Uusi kieliopas* rajaa *löytyä*-verbin norminmukaisen käytön siis ainoastaan tapauksiin, joissa jotain etsitään ja sen löytymistä toivotaan. Opas ei kuitenkaan ota kantaa siihen, voisiko esimerkin *varastossa löytyy kaikkia kokoja* muuttaa norminmukaiseksi vaihtamalla ainoastaan paikan adverbiaalin erosijaiseksi (*varastosta löytyy kaikkia kokoja*), vai muuttuisiko sen myötä myös lauseen merkitys. Kognitiivisen semantiikan mukaan näin olisikin, sillä se näkee, että eri ilmaukset eivät koskaan ole täysin identtisiä keskenään (ks. esim. Cruse 2000: 157–158). Kognitiivisesta semantiikasta kerron enemmän luvussa 2.1.

Osmo Ikolan (2001) *Nykysuomen oppaassa* on samoin käytössä konservatiivinen linja (s.v. ”*löytyä*”). Ellei tarkoiteta etsimisen tulosta, on oppaan mukaan parempi käyttää *olla*-verbiä *löytyä*-verbin sijasta. Esimerkkinä annetaan: ”*olla: meillä on kaikkia värejä* (ei: ”meillä löytyy”)”. Turhan käytön välttämistä suosittelee myös Pirkko Leinon (1987) kieliopas *Hyvää suomea*. Turha käyttö tarkoittaa tässäkin tapauksessa verbin käyttöä eksistentiaalisuuden ilmaisijana, kuten teoksen esimerkissä ””joka koossa löytyy’ = *joka kokoa on*” (s.v. *löytyä*).

Taru Kolehmainen (2014) toteaa teoksessaan *Kielenhuollon juurilla. Suomen kielen ohjailun historiaa*, että *löytyä*-verbin ruotsin kielen mukainen käyttö on ollut esillä jo 1900-luvun alussa. *Tätä paitaa löytyy monissa väreissä* -tyyppisen käytön todettiin olevan karrettavaa, sillä suomen kielelle on luonteenomaista, että vain se, mikä on ollut hukassa, voi

löytyä. Kolehmainen ottaa kritisoiden kantaa ohjeen liialliseen ehdottomuuteen vielä nykyisissäkin kielenhuollon ohjeistuksissa. (Kolehmainen 2014: 67.)

Merkittävää on siis se, että vanhemmissa teoksissa verbin *löytyä* käyttöön eksistentiaalisuuden ilmaisijana suhtaudutaan kielteisemmin kuin uudemmissa. Verbi *löytyä* yhdistettynä olosijaiseen paikan adverbiaaliin on kaikissa varhaisissa teoksissa todettu norminvastaiseksi. Niissä ei kuitenkaan ole mainintaa verbin yhdistämisestä erosijaiseen paikan adverbiaaliin, mikä on omien havaintojeni mukaan nykyisin käytössä oleva tapa ilmaista eksistentiaalisuutta *löytyä*-verbillä. *Kielitoimiston sanakirjan* verkkoversio on uusin tarkastelemistani sanakirjoista, eikä siinä ole mainintaa *löytyä*-verbin kartettavasta käytöstavasta. Myös Kolehmaisen (2014) teos on suhteellisen tuore, ja hänen mukaansa ohje välttää *löytyä*-verbin käyttöä olemassaolon ilmaisussa on siirtynyt nykyisiin ohjeisiin liiankin ehdottomana (Kolehmainen 2014: 67). Kuten usein kielenhuollon linjauksissa, kenties *löytyä*-verbin käytönkin suhteen ollaan menossa sallivampaan suuntaan.

2. TEORIATAUSTA

2.1. Kognitiivinen semantiikka

Tutkielmani sijoittuu kognitiivisen semantiikan tutkimuksen piiriin. Kognitiivinen semantiikka on osa kognitiivista kielentutkimusta, joka ei kuitenkaan varsinaisesti ole yhtä kuvausmallia tai metodologiaa noudattava koulukunta, vaan pikemminkin suuntaus, tai kuten Onikki-Rantajääskö (2010: 41) kuvailee: samanhenkisten kielentutkijoiden yhteinen keskustelufoorumi, jolla esitetään menetelmällisesti varsin kirjavaakin tutkimusta. Yhteistä kognitivisteille on se, että he eivät näe kieltä käyttäjistä ja kommunikaatiotilanteista irrallisena järjestelmänä, vaan he tutkivat kielellistä käyttäytymistä itseohjautuvana kompleksina vuorovaikutusprosessissa. Niin sanotun kognitiivisen sitoumuksen mukaan kaiken, mitä kielitieteessä sanotaan kielestä, tulisi olla linjassa sen kanssa, mitä muilla tieteenaloilla tiedetään ihmismielen ja aivojen toiminnasta. Tärkeämpää kuin pyrkimys validiin monitieteisyyteen on kuitenkin lähtökohta, että kieli nähdään merkitysten välittämistä palvelevana symbolijärjestelmänä. Merkitystä ja muotoa analysoidaan toisistaan erottamattomina kaikilla kielen tasoilla. Kielen rakenne ei ole ihmisen muusta kognitiosta riippumaton, mikä tarkoittaa sitä, että kieltä ei irroteta sitä käyttävistä ihmisistä ja kommunikaatiotilanteista. (P. Leino 1993: 20–21; Onikki-Rantajääskö 2010: 47.)

Chomskyn generatiivisen kieliopin tavoitteena on ollut esittää täsmällisesti säännöt, joiden avulla voidaan johtaa kielen kaikki grammaattiset lauseet ja vain ne (Chomsky 1957: 13). Sen sijaan kognitiivinen kielioppi ei pidä tällaisen näkemyksen toteuttamista edes mahdollisena. Kielellisten ilmausten joukko ei ole selvärajainen, sillä uusia ilmauksia tuottavat ihmiset, ei kielioppi. (P. Leino 1993: 63.)

Kognitiivinen lingvistiikka syntyiikin vastalauseena lingvistisessä teorianmuodostuksessa vallinneelle konsensukselle, joka piti kieltä itseriittoisena järjestelmänä, jota voidaan tutkia irrallaan laajemmasta kognitiivisesta kehyksestä. Kielioppia ja eritoten syntaksia pidettiin kielen rakenteen itsenäisenä osana, joka tuli pitää erillään leksikosta ja semantiikasta. Lisäksi ajateltiin, että mikäli merkitys ylipäättään kuuluu kielentutkimuksen piiriin, se voidaan kuvata totuusehdoille perustuvan formaalisen logiikan avulla. Kognitiivinen lingvistiikka hylkää kokonaan tällaiset lähtökohdat. Niistä irtautunutta kognitiivista kielentutkimuksen teoriaa on 1970-luvulta lähtien rakennellut erityisesti amerikkalainen

lingvisti Ronald W. Langacker, jonka julkaisuja *Foundations of Cognitive Grammar I ja II* (1987, 1991) yleisesti pidetään suuntauksen klassikkoteoksina. Langackerin ohella mainittakoon George Lakoff, joka teoksessaan *Women, fire and dangerous things* (1987) esittää teoriansa metaforista, grammaattisista konstruktioista ja kognitiivisesta semantiikasta. (P. Leino 1993: 20, 53–54; Onikki-Rantajääskö 2010: 41.)

Kuten todettua, aikaisemmin lingvistisessä tutkimuksessa merkityksen tarkastelua ei pidetty olennaisena osana kielentutkimusta. Kuitenkin viimeisen puolen vuosisadan aikana tapahtunut teorian uudelleenmuodostus nostaa juuri merkityksen keskiöön. Suuntaus olettaa kielessä olevan kyse ennen muuta merkityksistä ja kaiken muun palvelevan niitä. (Haddington & Sivonen 2010: 10.) Lisäksi lingvistinen semantiikka ei ole kiinnostunut reaali maailmasta sellaisenaan, vaan kielessä on kysymys ihmisen maailmasta tekemistä **käsitteistyksistä**. Ihminen kuvaa maailmaa aina värittyneesti, omasta näkökulmastaan käsin, ei koskaan objektiivisesti. (Sivonen 2005: 32.) Vaikka kielenpuhujat käyttävät ilmauksia kuten *Tie menee Helsingistä Turkuun* tai *Puut lyhenevät pohjoiseen mentäessä*, ne käsitetään niin, että kyseessä ei ole tie eivätkä puut, jotka liikkuvat ja lyhenevät, vaan ilmaukset kuvaavat ihmisten tapaa käsitteistää maailmaa.

Kyse on myös semantiikan ensyklopedisuudesta. Kielellisen tiedon ja muun, maailmaa koskevan tiedon voi erottaa toisistaan vain keinotekoisesti. Jokaisella kielenpuhujalla on lekseemeistä ja niiden merkityksistä omia kokemuksia ja tietoa, jotka aktivoituvat, kun sana kuullaan tai luetaan. Esimerkiksi tietyn substantiivin kaikkia merkityksiä ei voi tyhjentävästi luetella, vaan lekseemin merkitykseen vaikuttaa sen käyttäjän **maailmantieto**. Ihminen tekee puhuessaan aina – tietoisesti tai tiedostamattaan – valintoja sen sijaan, että kuvaisi kielen avulla kielenulkoista maailmaa sellaisenaan. (Langacker 1987: 154; Haddington & Sivonen 2010: 10–11.) Vaikka lauseissa *Liisa söi sokeripalan* ja *Liisa söi banaanin* on molemmissa totaaliobjekti, ihminen ymmärtää maailmantietonsa perusteella syömisen tavan erilaisuuden kyseisissä tapauksissa. Ensyklopedisuuden vuoksi ihminen tietää, että Liisa ei syö banaania kuorineen, vaikka *banaani* onkin totaaliobjekti *sokeripalan* tavoin.

2.2. Polysemia ja predikaatio

Kielen polyseemisyys ei ole vain joitain sanoja tai sanontoja koskeva eksoottinen harvinaisuus – päinvastoin se on arkipäiväinen ominaisuus, joka on välttämätön jokaisen kielen joustavalle ja tehokkaalle toiminnalle. Yleensä morfeemin, sanan tai muun kielellisen yksikön merkitykset ovat kontekstisidonnaisia, jolloin polysemia ei useinkaan aiheuta epäselvyyttä arkielämässä. Esimerkiksi *käsivarresta* puhuttaessa tilanteessa osallisena olevat ymmärtävät kontekstin perusteella, onko kyse ihmisen ruumiinosasta vai tietyistä maantieteellisestä alueesta. Polysemian ansiosta kielenpuhujat selviävät huomattavan paljon pienemmällä sanamäärällä kuin ilman sitä, mikä helpottaa muistin toimintaa. Ongelmallista on se, miten tunnistaa eri merkitykset, kuinka kuvata ne ja miten esittää niiden väliset suhteet. (Itkonen 1966: 362; P. Leino 1993: 121–122; Karlsson 2008: 214.)

Verbeissä esiintyy keskimäärin enemmän polysemiaa kuin substantiiveissa, sillä mitä konkreettisempi ja pysyvämpi lekseemin tarkoite on, sitä vähemmän sillä on alamerkityksiä. Monien substantiivien tyypilliset tarkoitteet ovat selvärajaisia olioita, jolloin tarve niiden nimeämiseen on luontainen. Sen sijaan verbien tyypilliset tarkoitteet¹, kuten tekemiset, tapahtumat ja tilat ovat usein häilyvämpiä ja abstrakteja. Kivi on ja pysyy kivenä – jopa miljardien vuosien ajan – sen sijaan juokseminen on hetkellistä ja katoaa liikkeen loppuessa. (Karlsson 2008: 214.)

Kognitiivinen semantiikka käsittelee polysemiaa *predikaatin* käsitteen avulla. Sen mukaisesti polysemia tarkoittaa sitä, että kielellinen yksikkö edustaa useampaa kuin yhtä predikaattia. Selitän predikaatin merkityksen tarkemmin seuraavaksi.

Langackerin ja Lakoffin rinnalla kognitiivisen kielitieteen yhtenä alan veteraanina pidetään Leonard Talmya, joka esitteli hahmopsykologiasta tutun kuvio–tausta-jaottelun. Jaottelussa tietty osallistuja tai asiantila nostetaan esille (kuvio) ja muu aines toimii taustana, jota vasten kuvio hahmottuu. (Huumo & Sivonen 2010: 19–20.) Langackerin kognitiivisen semantiikan teoria ja siinä käytetyt kuvausmallit perustuvat monelta osin juuri Talmyn kuvio–tausta-jaotteluun (Huumo & Sivonen 2010: 38).

¹ Vaikka Karlsson tässä puhuu verbin *tarkoitteesta*, yleensä verbillä ei ole katsottu sellaisia olevan.

Seuraavaksi esittelen kuvio–tausta-jaottelun käyttäen käsitteitä **predikaatio** ja **predikaatti**. Kognitiivisessa semantiikassa merkitykset kuvataan predikaatioina. Predikaatio on käsitteistys, joka toimii kielellisen ilmauksen semanttisena napana. Pienin symbolinen yksikkö on morfeemi ja pienin semanttinen yksikkö predikaatti, joka on symbolisessa suhteessa fonologisen yksikön kanssa. Täten predikaatti on morfeemin semanttinen napa. Koska kielen yksiköt ovat kontekstisidonnaisia, predikaatti ja predikaatio kuvataan aina suhteessa johonkin kognitiiviseen alueeseen, joka muodostaa sen kontekstin tai taustan. Kognitiivisena alueena voi toimia esimerkiksi kokemus, käsite, käsitekompleksi tai tietojärjestelmä. Predikaatio osoittaa aina jonkin **entiteetin** hahmottamalla sen taustana olevaan kehykseen. Entiteettejä ovat **oliot** ja **relaatiot**. Olio hahmottuu osaksi jotain suurempaa kognitiivista aluetta. Esimerkiksi *kuukausi* esittää jaksoa kalenterivuodessa, *keittiö* osaa talossa tai huoneistossa ja *liesi* osaa keittiössä. Relaatio hahmottuu vähintään kahdesta entiteetistä ja niiden välisestä suhteesta. Esimerkiksi ilmauksessa *kissa pöydällä* adessiivin sijapäätte *-llä* esittää relaatiota kytkien yhteen kaksi oliota (*kissa* ja *pöytä*). Relaatiota ilmaisemassa on usein myös finiittiverbi, kuten lauseessa *Kissa söi makkaran*. (P. Leino 1993: 72–73.)

Substantiivien semanttinen napa osoittaa olioita, jotka ovat **statiivisia**, eli niissä ei tapahdu muutosta. Relaatiot sen sijaan jakaantuvat **atemporaalisiin** ja **prosessuaalisiin**. Esimerkiksi adjektiivit, adverbit, sijapäätteet ja konjunktiot ovat atemporaalisia relaatioita, sillä niiden kuvaaminen ei vaadi ajan käsitettä. Myös verbit ovat relationaalisia predikaatteja, mutta niiden osoittama relaatio ei ole atemporaalinen vaan prosessuaalinen. Prosessuaaliseen relaatioon liittyy aina sen esittämän tilanteen kehittyminen ajassa. Verbin luontainen ominaisuus on, että sen hahmottamalla prosessilla on positiivinen temporaalinen hahmo eli kesto. (P. Leino 1993: 74.)

Kerroin edellä, että verbeissä esiintyy keskimäärin enemmän polysemiaa kuin substantiiveissa. Asiaa voi tarkastella myös predikaation kautta. Tyypillisesti relaation hahmottavat kielelliset yksiköt ovat polyseemisempiä kuin olion hahmottavat substantiivit. Syynä on se, että konkreettista oliota (*kissa*, *pöytä*, *makkara*) osoittavat predikaatiot voi käsitteistää sellaisenaan, ilman tarvetta viitata erilaisiin relaatioihin, joiden osallistujina ne voivat toimia. Sen sijaan relaatiota ei voi käsitteistää ilman siihen osallistuvia entiteettejä. Esimerkiksi verbi *syödä* edellyttää syöjän eli olion, joka voi toimia agenttina *syödä*-verbin ilmaisemassa prosessissa. Kuten edellä totesin, kognitiivisen semantiikan näkökulmasta

polysemiassa on siis kyse siitä, että kielellinen yksikkö (*sika, pitää*) edustaa useampaa kuin yhtä predikaattia. Jokaiselle merkitykselle on oma predikaattinsa, ja näistä predikaattien kokonaisuudesta muodostuu yksikön semanttinen arvo. (P. Leino 1993: 131–132.)

2.3. Konstruktiot

Klassikon asemaan konstruktiokieliopin tutkimuksessa on noussut Adele E. Goldbergin teos *Constructions: A Construction Grammar Approach to Argument Structure* vuodelta 1995 (J. Leino 2010b: 71). Termin *konstruktiokielioppi* taakse kätkeytyy laaja joukko keskenään hyvinkin erilaisia kielentutkimuksen suuntauksia ja kuvausmalleja (J. Leino 2010b: 84). Konstruktioajattelu on herättänyt keskustelua erityisesti kognitiivisen kielitieteen tekijöiden keskuudessa, eikä konstruktiokielioppia ja kognitiivista kielitiedettä aina voikaan selvästi erottaa toisistaan. (Kotilainen & Herlin 2012: 13–14.)

Konstruktiokieliopin mukaan konstruktioita voidaan pitää kielen perusyksikköinä. Goldbergin usein toistetun määritelmän mukaan konstruktio on minkä tahansa muodon ja merkityksen yhteenliittymä, jonka merkitystä tai muotoa ei kokonaan voi päätellä sen osien muodosta tai merkityksestä. (Goldberg 1995: 4.) Sitten Goldberg on muokannut ja väljettänyt määritelmäänsä ja todennut, että kokonaisuuden tarpeeksi tiheä esiintyminen riittää, jotta sen voi määritellä konstruktioksi (J. Leino 2010b: 94). Konstruktioilla tarkoitetaan siis vakiintuneita kielenyksiköitä ja niissä yhdistyviä muotoa ja merkitystä. Näissä kokonaisuuksissa yleensä ainakin jokin osa vaihtelee. Vaikka vaihtuvan osan kielellistä ainesta ei ole ennalta määrätty, kielenpuhujalla on jokin käsitys siitä, millainen kielenaine ”aukkoon” sopii. (J. Leino 2010b: 73–74.)

Klassinen esimerkki goldbergiläisestä argumenttirakennekonstruktiosta on lause *Liisa aivasti nenäliinan pöydältä*. Tavanomaisen käsityksen mukaan *aivastaa*-verbi on yksipaikkainen, eikä sen merkitykseen kuulu siirtämisen tarkoitus. Kuitenkin lause kokonaisuutena merkitsee siirtämistä, ja siinä on subjektin lisäksi kaksi muutakin argumenttia. Goldbergin mukaan siirtämisen merkitys ei tulekaan lauseeseen verbin myötä, vaan argumenttirakennekonstruktiosta. Koska lauseen verbi tai mikään sen argumenteista ei sisällä aiheutetun liikkeen merkitystä, sen täytyy liittyä lausehahmoon. Lauseen morfosyntaktisen

hahmon ja siihen liittyvän merkitystulkinnan välinen yhteys on vakiintunut, eli kyseessä on vakiintunut muodon ja merkityksen yhteenliittymä, konstruktio. Suomeksi puhutaan konstruktiossa esiintyvän keskeisen verbin mukaan nimetystä SIIRTÄÄ-konstruktioista. (J. Leino 2010b: 81; Kotilainen & Herlin 2012: 14–15.)

Konstruktiokielioppia pidetään yleisesti käyttöpohjaisena kuvausmallina. Sen mukaan kieli omaksutaan tekemällä yleistyksiä kuulluista ilmauksista ja niiden yhteydestä ympäröivään todellisuuteen. Yleistämällä oppimisen eli skemaattisuuden lisäksi olennaista konstruktioiden omaksumisessa on konstruktioiden symbolinen luonne, mikä tarkoittaa sitä, että kielenoppijan tekemät yleistyksiset koskevat sekä muotoa että merkitystä. Lopputuloksena kielenoppija omaksuu mallin paitsi kielellisestä ilmauksesta myös siihen liittyvästä merkityksestä. Myös vakiintuneisuus on tärkeä konstruktioiden ominaisuus. Kielenyksiköt opitaan muodon ja merkityksen vakiintuneina yhteenliittyminä. Se, että esimerkiksi lekseemi *hevonen* tarkoittaa suomen kielessä tiettyä nelijalkaista suurta nisäkästä, perustuu mielivaltaisuuteen ja konventioon eli vakiintuneisuuteen. (J. Leino 2010b: 81–83.)

Iso suomen kielioppi (VISK 2008 § 449) puhuu täydennysmuotista. Sen oma merkitys on abstrakti ja spesifioitumaton, ja lauseen kokonaismerkitys syntyy muotin ja siihen lisätyn verbin yhteisvaikutuksesta. Yhdellä verbillä voikin olla monta erilaista täydennysympäristöä. Esimerkiksi verbin *hyppiä* valenssiin kuuluu vain subjekti, hyppijä. Se voi kuitenkin saada myös objektin ja suuntasijaisen täydennyksen, kun se sijoittuu muottiin, johon kuuluu suuntasijainen täydennys. Esimerkissä *Liisa hyppi veden korvastaan* verbi *hyppiä* ilmaisee ensisijaisesti muutoksen aikaansaamista. Verbin sopiminen johonkin tiettyyn muottiin riippuu pitkälti maailmantiedosta (ks. luku 2.1.). On yleisesti tunnettua, että hyp-pimällä voi siirtyä paikasta toiseen tai saada veden pois korvasta, mutta esimerkiksi itkemällä se ei ole mahdollista. (VISK 2008 § 449.)

Vaikka edellä esitetyt esimerkit aivastamisesta ja hyppimisestä ovat kuvauksia yksipaikkaisten verbien käytöstä luovissa ja kenties poikkeavissakin konstruktioissa, konstruktioita ovat myös arkipäiväiset ja yllätyksettömät merkityskokonaisuudet, kuten lausetyypit. Kerronkin seuraavaksi aineistossani esiintyvistä lausetyypeistä.

2.4. Intransitiivilause ja eksistentiaalilause

Intransitiivilause koostuu perustapauksessa intransitiiviverbistä eli verbistä, joka ei saa objektia, sekä sen täydennyksenä toimivasta subjektista. Tyypillisimmillään intransitiivilause ilmaisee suuntautumaton toimintaa, kuten esimerkiksi lauseessa *Lapsi nukkuu.* (VISK 2008 § 891.) Intransitiivilauseen perusstruktuuriin voi toisaalta sen lainkaan muuttumatta liittyä useita erilaisia määritteitä, kuten paikan, ajan tai tavan adverbiaaleja. Edellä esitettyä esimerkkilauseetta voidaan siis kasvattaa pitkäksi ketjuksi, mutta sen perusstruktuuri säilyy silti samana: *Lapsi nukkuu rauhaisesti sinisessä sängyssään uneksien seuraavan päivän retkestään mummon kanssa maalle.* (Hakanen 1972: 38.)

Verbi *löytyä* kuuluu niin sanottujen eksistentiaaliverbien ryhmään. Muita eksistentiaaliverbejä ovat esimerkiksi *olla, syntyä, kuolla, tulla, näkyä* ja *ilmetä*, jotka ilmaisevat olemassa olemista, olemaan tulemista, olemasta lakkaamista, liikettä tai siirtymistä toiseen olotilaan. Mainittuja verbejä käytetään erityisesti eksistentiaalilauseissa eli e-lauseissa. (VISK 2008 § 459; Hakanen 1972: 51.) Kuitenkin *löytyä*-verbiä voi käyttää myös intransitiivilauseessa, kuten esimerkki (1) osoittaa. Lauseessa nominatiivimuotoinen subjekti *todelliset syyt* on teemapaikalla ja *löytyä*-verbin ainoana täydennyksenä, joten kyseessä on intransitiivilause. Lisäksi intransitiivisuuden paljastaa kongruenssi. Kaikki työni esimerkit ovat poimintoja aineistostani. Merkitsen jokaisen sanoma- ja aikakauslehtikorpuksista poimimani esimerkin perään, mistä lehdestä esimerkki on, ja Suomi24-korpuksesta keräämäni esimerkit merkitsen tunnuksella S24 sekä päivämäärällä, jolloin kommentti on julkaistu. Käsittelimistäni esimerkeistä merkitsen lihavoituna kohdat, joihin analyysisani viittaaan.

- (1) *Kun todelliset syyt löytyvät, voidaan niitä lähteä purkamaan ja etsimään keinoja esteiden poistamiseksi.* (Kansanopisto 3/2009)

Intransitiivi- ja eksistentiaalilauseen erottaa toisistaan yksinkertaisimmillaan sanajärjestys. Intransitiivilauseen *Arkku löytyi ullakolta* teemapaikalla on subjekti, sen sijaan eksistentiaalilauseen *Ullakolta löytyi arkku* aloittaa adverbiaalitäydennys. Intransitiivilauseessa siis ilmoitetaan jotain arkusta, e-lauseessa taas huomion kohteena on ullakko. (Hakanen 1972: 46.)

Prototyypillisellä eksistentiaalilauseella on seuraavat kuusi ominaisuutta: verbinä on *olla*, teemapaikassa on paikanilmaus, jaollinen subjekti on partitiivissa, kieltolauseessa partitiivi on subjektin sija, verbi ei kongruoi ja subjekti on aiemmin mainitsemaan. Sen sijaan eksistentiaalilauseeseen muunnelmista puuttuu jokin prototyypillisistä ominaisuuksista. Lauseesta voi puuttua niistä useampikin, sillä raja ei-eksistentiaaliseen intransitiivilauseeseen on häilyvä. (VISK 2008 § 893.) Esittelen prototyypillisen eksistentiaalilauseen ominaisuudet ja sen muunnelmat esimerkkeineen taulukossa 1. Sitä ennen esitän kuitenkin huomion subjektin kategorian rajauksesta.

Subjektin kuvaus eksistentiaalilauseessa esitetään mainitussa VISK:n pykälässä yksinkertaistaen, ja esimerkiksi Helasvuo ja Huumo (2010) tuovat esille oman näkemyksensä siitä, miten suomen kielen subjektin kategoria tulisi rajata. He kiinnittävät huomiota erityisesti lausetyypin ja kieliopillisen konstruktion osuuteen subjektin määrittelyssä. Helasvuo ja Huumo toteavat ongelmalliseksi sen, että subjekteiksi kutsutaan myös eksistentiaalilauseeseen subjekteja, jotka eivät täytä mitään kieliopillisia subjektikriteereitä. Subjektin kieliopillisina kriteereinä on pidetty sijanmerkintää (subjekti tyypillisesti nominatiivissa), kongruenssia (predikaatti mukautuu subjektiin) ja sanajärjestystä (subjekti ennen predikaattia). Niinpä he esittävät, että kieliopillisten kriteerien pohjalta on perusteltua olla nimeämättä eksistentiaalilauseeseen nominatiivi- tai partitiivimuotoisia jäseniä subjekteiksi. Artikkelissaan he käyttävät eksistentiaalilauseeseen nominatiivi- tai partitiivimuotoisesta jäsenestä sen sijaan nimitystä e-NP. (Helasvuo & Huumo 2010: 165–171.) Erikoislause-tyyppien (joihin eksistentiaalilausekin kuuluu) subjektin syntaktinen analyysi liittyy läheisesti niihin konstruktioihin, joissa jäsenet esiintyvät. Tällainen konstruktiokeskeinen lähestymistapa lähestyy niin sanotun radikaalin konstruktiokieliopin näkemystä, jonka mukaan syntaktiset funktiot ovat konstruktiokohtaisia (Croft 2001: 170).

Helasvuon (1996) mukaan binäärisen eksistentiaalilause–ei-eksistentiaalilause-rajauksen sijaan on esitetty ajatus jatkumosta, jolle suomen kielen lauseet ilmaiseensa eksistenssin mukaan sijoittuvat. Jatkumon toisessa päässä ovat prototyypilliset eksistentiaalilauseet, joissa on *olla*-verbi ja joissa e-NP sijaitsee verbin jäljessä. Toisen ääripään muodostavat ei-eksistentiaalilauseet, ja ääripäiden väliin sijoittuvat lauseet, jotka ilmaisevat e-NP:n olemassaolon lisäksi jotain muutakin informaatiota. (Helasvuo 1996: 340–341.) Omassa työssäni pitäydyn kuitenkin rajaamaan lauseet eksistentiaalilauseiksi ja ei-eksistentiaalilauseiksi (intransitiivilauseet). Toisaalta ajatusta jatkumosta lähestyy periaatteeni jakaa

eksistentiaalilauseet prototyypisiin ja ei-prototyypisiin. Esimerkki (2) havainnollistaa, kuinka häilyviä lausetyyppien rajat ovat. Sisällytän esimerkin lauseen omassa luokittelussani epäprototyypisiin eksistentiaalilauseisiin, sillä siinä subjekti sijaitsee predikaatin jäljessä, mutta lauseessa ei ole paikan adverbiaalia. Jos lauseessa olisi monikollinen subjekti, se kuitenkin laukaisisi kongruenssin predikaatissa (*Tuolloin löytyivät myös puoliso*). Siinä tapauksessa luokittelisin lauseen intransitiivilauseeksi.

- (2) *Kuten arvata saattaa, yo-kirjoitukset eivät tuolla menolla kovin hyvin menneet mutta lakki tuli ja elämäkin on mennyt kivasti eteen päin. Tuolloin löytyi myös puoliso, joka yhä edelleen on mukava kuvioissa!* (S24 11.5.2012)

TAULUKKO 1. Prototyypisen eksistentiaalilauseen ominaisuudet ja sen muunnelmat. (Muunnelma taulukosta VISK 2008 § 893.)

Nro	Prototyyppinen	Muunnelma
1.	Verbinä <i>olla</i> : <i>Tässä on virheitä.</i>	Muu intransitiivinen verbi: <i>Tähän on jäänyt virheitä.</i>
2.	Teemapaikassa paikanilmaus: <i>Laatikossa on sukia.</i>	Teemapaikassa subjekti: <i>Sukia on lattiallakin.</i>
3.	Jaollinen subjekti partitiivissa: <i>Monisteessa on tehtäviä.</i>	Jaollinen subjekti nominatiivissa: <i>Monisteessa on loput tehtävät.</i>
4.	Kieltolauseessa partitiivi: <i>Katossa ei ole lamppua.</i>	Kieltolauseessa nominatiivi: <i>Katossa ei ole lamppu vaan kynttelikkö.</i>
5.	Verbi ei kongruoi: <i>Pöydällä on silmälasit.</i>	Verbi kongruoi: <i>Tässä ovat silmälasit.</i>
6.	Subjekti aiemmin mainitsematon: <i>Korissa on lankoja.</i>	Subjekti mainittu aiemmin: <i>Korissa on niitäkin.</i>

Kuten taulukko 1 osoittaa, prototyypisen eksistentiaalilauseen verbinä on *olla*, joka on kaikissa tekstilajeissa partitiivisubjektillisen lauseen ylivoimaisesti yleisin verbi. Eksistentiaalilauseessa voi *olla*-verbin lisäksi olla muu intransitiivinen, merkitykseltään tyyppillisesti eksistentiaalinen verbi kuten *tulla*, *ilmestyä*, *aiheutua* tai tarkastelemani *löytyä*. (VISK 2008 § 893.) Tutkielmani aiheen vuoksi teenkin poikkeuksen prototyypisen eksistentiaalilauseen kuvauksessa taulukon 1 ensimmäisessä kohdassa. Tutkielmassani pro-

totyyppisessä eksistentiaalilauseessa on siis *löytyä*-verbi *olla*-verbin sijaan. Nimeän prototyyppisiksi kaikki aineistoesimerkit, joissa taulukon 1 kohdat 2–6 toteutuvat. Jos lause ei täytä mainittuja kriteerejä, mutta siinä on esimerkiksi subjekti predikaatin jälkeen, nimeän sen epäprototyyppiseksi eksistentiaalilauseeksi.

Eksistentiaalilauseen muotin mukaisesti lause alkaa paikanilmauksella ja subjekti tulee verbin jälkeen. Paikanilmauksen sijamuoto ei vaikuta prototyyppisyyteen, vaan adverbiaali voi olla joko olo-, tulo- tai erosijainen. Keskeinen eksistentiaalilauseen ominaisuus on myös mahdollinen partitiivisubjekti. Kun e-subjekti on jaollistarkoitteinen, se on yleensä partitiivissa, kuten taulukon 1 kolmas esimerkki osoittaa. Eksistentiaalilauseen verbi ei kongruoi partitiivisubjektin kanssa, kuten ei myöskään monikon nominatiivissa olevan e-subjektin kanssa. Tästä käy esimerkkinä taulukon 1 viides kohta. Toisaalta tällaisessa tapauksessa voi esiintyä myös satunnaisesti kongruenssia (*Tässä on sakset ~ Tässä ovat sakset*). (VISK 2008 § 893.) Eksistentiaalilauseiden käsittelyn yhteydessä huomiota herättävä seikka onkin niin kutsuttu spesies, eli sen ilmaiseminen, onko kyseessä jokin tietty ja ennalta tunnettu vai tuntematon entiteetti. Predikaatin sijanvalinnalla voidaan mahdollisesti osoittaa definiittisyyttä eli määräisyyttä tai indefiniittisyyttä eli epämääräisyyttä sen mukaan, esitetäänkö olio tunnetuksi vai tuntemattomaksi. (Hakanen 1972: 52; Hakulinen 2000: 509–512.) Mahdollisesti inkongruenssi lauseessa *Tässä on sakset* ilmaisee subjektin indefiniittisyyttä, kun taas kongruenssi lauseessa *Tässä ovat sakset* osoittaa subjektin definiittisyyden. Näiden seikkojen ilmaiseminen on kuitenkin monien eri osatekijöiden summa, ja Hakanen (1972: 53) käyttääkin ilmiöstä nimeä *kontekstispesies*.

Eksistentiaalilauseessa on useimmiten käänteinen sanajärjestys (adverbiaali + predikaatti + subjekti), jossa adverbiaali on jokin paikanilmaus, usein konkreettinen paikka, ja e-subjekti kertoo jotain kyseisen paikan sisällöstä. Toisaalta paikanilmaus ei aina tarkoita varsinaista sijaintia, jolloin lause saa abstraktimman tulkinnan, kuten esimerkistä (3) käy ilmi. Eksistentiaalilauseessa voi olla kaksikin paikanilmausta, ja toinen niistä voi muodostaa e-subjektin kanssa yhteen kuuluvan kokonaisuuden. Tätä havainnollistaa esimerkki (4). Eksistentiaalilauseen subjektin ilmaisema asia on tyypillisesti uusi ja ennalta tuntematon, ja lauseen tehtävänä onkin usein esitellä uusi asia. (VISK 2008 § 894.)

- (3) ***Kuorolaisista** löytyy innokkaita reippailijoita, mikä on huomattu vuosittaisessa juoksutapahtumassa. (Ostrobotnia 2/2015)*
- (4) *Myöskään pienen **kotipajan työkaluvarastosta** ei löytynyt kapinetta, jolla polttimon olisi saanut kierrettyä ja nyhdettyä irti. (S24 5.8.2006)*

3. TUTKIMUSAINEISTO JA -METODI

3.1. Tutkimusaineisto ja sen luokittelu

Käytän tutkielmassani aineistona Kielipankin Korp-konkordanssihakuohjelman² korpuksia *Suomi24 2001–2017* sekä *1990- ja 2000-luvun suomalaisia aikakaus- ja sanomalehtiä*. Ensiksi mainittu korpus sisältää internetkeskustelupalsta Suomi24:n keskusteluja vuosilta 2001–2017. Toinen korpus sisältää nimensä mukaisesti suomalaisia sanoma- ja aikakauslehtiä 1990- ja 2000-luvuilta.

Korpusten avulla pääsen käsiksi laajaan kirjoitetun kielen aineistoon, joka internetkeskustelun tapauksessa on autenttista, puhutun kielen kaltaista tekstiä. Koska riittävän laajan aineiston kerääminen esimerkiksi haastatteluaineistosta olisi ollut työlästä, ellei jopa mahdotonta, keskustelupalstakieli toimii hyvänä korvaavana puhekielisenä aineistolähteenä. Internetkieltä on kutsuttu jopa kirjoitetuksi puheeksi (Crystal 2006: 26–27), vaikka sillä onkin rajoituksensa. Suurimmat erot kasvokkain tai esimerkiksi puhelimen välityksellä käytävän keskustelun sekä nettikeskustelun välille aiheuttavat teknologia ja viive. Koska Suomi24-keskustelupalsta on ei-reaaliaikainen eli asynkroninen verkkokeskustelupalvelu, viestien välille syntyy väistämättä taukoja, jotka voivat vaihdella sekunneista kuukausiin. Lisäksi kysymyksen ja vastauksen väliin saattaa ehtiä muita viestejä, mikä tekee keskustelusta pirstaleista. (Crystal 2006: 32–33, 141–142; Suominen 2019: 18.) Tämä ei kuitenkaan uskoakseni vaikuta yksittäisissä viesteissä esiintyvän *löytyä*-verbin merkityksen tulkintaan. Oletan, että jokainen viesti muodostaa oman kokonaisuutensa, joka toimii riittävän tarkkana kontekstina *löytyä*-verbin merkityksen ymmärtämisessä.

Vertailun vuoksi otan mukaan myös aikakaus- ja sanomalehtiaineiston, sillä niissä teksti on yleensä yleiskielistä ja kielen normeja noudattelevaa. Täten pystyn vertailemaan, onko valitsemani verbin käyttö samanlaista normitetussa lehtikielessä ja puhekielenomaisessa internetkeskustelussa. Toisaalta myös lehdissä voi esiintyä puhekieltä muistuttavaa kirjoitettua tekstiä esimerkiksi haastatteluissa, mainoksissa ja mielipidepalstoilla. Siksi suorien johtopäätösten vetämisessä tulee olla varovainen. Jos pääsen Korp-palvelun kautta

² Ohjelma on vapaasti saatavilla osoitteessa <https://korp.csc.fi/>.

käsiksi alkuperäiseen tekstiin, voin epäselvissä tapauksissa tarkistaa, onko kyse haastattelun suorassa lainauksessa tai mainoksessa esiintyvistä hakutuloksesta. Tällaiset tapaukset pyrin jättämään aineistoni ulkopuolelle.

Hakusana *löytyä* antaa Suomi24-internetkorpuksista lähes 3,5 miljoonaa tulosta. Saadakseni aineistoa tasaisesti kaikilta vuosilta 2001–2017 teen haun jokaiselle vuodelle erikseen. Hakutulosten määrä sanalle *löytyä* vaihtelee eri vuosien korpuksissa noin 36 000 (vuosi 2001) ja 352 000 (vuosi 2006) tuloksen välillä. Valitsen jokaiselta vuodelta satunnaiseen järjestykseen järjestetyistä hakutuloksista kymmenen ensimmäistä. Näin saan yhteensä 170 tarkastelukohdetta. Aikakaus- ja sanomalehtikorpuksista saan *löytyä*-hakusalla vajaat 98 000 tulosta. Niistä valitsen esimerkit satunnaisotannalla niin, että saan aineistoa mahdollisimman monesta eri lehdestä. Näin saan yhteensä 340 aineistoesimerkkiä, joista puolet on Suomi24-keskustelupalstalta, puolet aikakaus- ja sanomalehdistä.

Jaan korpuksista poimimani esimerkit kolmeen semanttiseen ryhmään, jotka ovat (i) 'jotain etsitään aktiivisesti', (ii) 'jotain havaitaan sattumalta' ja (iii) 'jotain on olemassa'. Joidenkin esimerkkien osalta luokittelu vaatii kontekstin laajempaa tutkimista ja lopulta tutkijan omaa tulkintaa ja intuitiivista otetta, josta kerron lisää tuonnempana. Koska osa esimerkeistä sopisi kahteenkin kategoriaan, joudun tekemään päätöksen omaan kielitajuuni nojautuen. Esimerkin (5) luokittelin aluksi ryhmään (i) 'jotain etsitään aktiivisesti', mutta kontekstia tarkemmin tutkittuani päättelin, ettei kyse ole tietyistä luontoihmisistä, jotka aktiivisesti etsisivät luonnon runsautta ja löytäisivät sitä etäämpää urbaanista ytimestä, vaan tekstissä puhutaan luonnon monimuotoisuudesta ja sen olemassaolosta – eksistentiaalisuudesta – yleisellä tasolla. Niinpä sijoitin esimerkin (5) ryhmään (iii) 'jotain on olemassa'. Päinvastainen tapaus on esimerkki (6), jonka ensiksi sijoitin ryhmään (iii) 'jotain on olemassa'. Tarkemmin kontekstia tutkittuani päädyin kuitenkin tulkitsemaan, että koska tekstissä käsiteltiin onnellisuustutkimusta, kyseessä tosiaan on jotain mitä etsitään. Esimerkki (6) sopii siten ryhmään (i) 'jotain etsitään aktiivisesti'

- (5) *Luontoihmisten kaipaamaa luonnon runsautta löytyy vasta etäämpää urbaanista ytimestä.* (Alue ja ympäristö 1/2009)
- (6) *Jos tämä on onnellisinta ja parasta mitä maailmasta löytyy, aika huonolta näyttää.* (Rönsy 2/2012)

Laadin jokaisesta semanttisesta ryhmästä taulukot, joiden avulla puran aineistoesimerkit analyysia varten. Teen taulukot erikseen sanoma- ja aikakauslehtiaineistosta ja internet-keskusteluaineistosta, niinpä laadin yhteensä kuusi taulukkoa. Seuraavaksi esittelen taulukon 2, joka on esimerkki sanoma- ja aikakauslehtiaineiston ryhmästä (i) 'jotain etsitään aktiivisesti'.

TAULUKKO 2. Esimerkki tekemästäni lehtiaineiston taulukoinnista ryhmästä (i) 'jotain etsitään aktiivisesti'.

Nro	Esimerkki	Ydin	Rakenne	Lausetyyppi
1.	<i>Osa avuntarvitsijoista löytyy, kun perhe tulee itse hakemaan apua sosiaalitoimistosta.</i> (30 päivää 1/2013)	<i>osa löytyy</i>	SUBJ P	intransitiivil.
2.	<i>Lavarunouden mestarille Seija Hämäläiselle löytyy luonnosta inspiraatiota.</i> (Aakusti 4/2011)	<i>löytyy luonnosta inspiraatiota</i>	P ADVLI E-SUBJ	epäprototyyp. eksistentiaalil.
3.	<i>Toistaiseksi ei ole kuitenkaan löytynyt yhtään verestä mitattavaa merkkitekijää, joka olisi tarpeeksi tarkka</i> – – (Kliinlab 5/2009)	<i>ei ole löytynyt merkkitekijää</i>	P E-SUBJ	epäprototyyp. eksistentiaalil.
4.	<i>– – Rautalammin emäseurakunnan alueelta ei 1500-luvulta eikä 1600-luvun alusta – – löydy Marttisä.</i> (Siirtolaisuus-Migration 1/2005)	<i>alueelta ei löydy Marttisä</i>	ADVLI P E-SUBJ	eksistentiaalil.

Taulukko 2 havainnollistaa, kuinka ensiksi etsin esimerkistä lauseen ytimen, siis *löytyä*-verbin sekä siihen liittyvät täydennykset. Seuraavassa vaiheessa nimeän ytimen lauseenjäsenet ja sijoitan ne samalle riville viittauskohteittensa kanssa. Taulukossa P tarkoittaa predikaattia, SUBJ subjektia ja ADVLI adverbialia. Lopuksi päättelen lauseenjäsenten ja sanajärjestyksen perusteella kunkin esimerkin lausetyypin. Jos lause on eksistentiaalilause, mutta ei täytä taulukossa 1 esittelemiäni prototyypin eksistentiaalilauseen tunnusmerkkejä 2–6, merkitsen sen epäprototyypiseksi eksistentiaalilauseeksi.

Satunnaisotannan vuoksi aineistooni valikoitui myös esimerkkejä, joissa *löytyä* ei ole lauseen predikaattiverbinä vaan sen täydennyksenä infiniittisessä muodossa. Pystyn silti lajittelemaan tällaisetkin tapaukset semanttisesti, joten päädyin pitämään ne aineistossani.

Esimerkissä (7) *löytyä* toimii A-infinitiivimuotoisena predikaattiverbin *taitaa* täydennyksenä ja esimerkissä (8) VA-partisiipissa *tuntua*-verbin täydennyksenä.

- (7) *Nykyään **taitaa löytyä** joitain kurssejakin, joilta voisi ammentaa niksejä* (S24 28.3.2001)
- (8) *Harjoitteluajkojen sopimista vaikeutti entisestään se, **ettei** vapaita tiloja **tuntunut löytyvän** mistään.* (Tutkain 1/2012)

3.2. Korpuspohjainen tutkimusmetodi

Vaikka kognitiivisen semantiikan piirissä ei ole yhtä yhteistä tutkimusmetodia, tavalliseksi on muodostunut tapa pohjata argumentaatio tutkijan itse tuottamiin esimerkkeihin eli niin sanottuihin laboratoriolauseisiin. Tällaisesta tutkimuksesta käytetään nimitystä *introspektiolingvistiikka*, joka perustuu nimensä mukaisesti tutkijan oman kielitajun käyttöön eli introspektioon. Nojatuolilingvistiikaksikin joskus kutsuttua tutkimusta on moitittu mielivaltaisuudesta, kontekstittomuudesta ja siitä, että sen hyödyntämät laboratoriolauseet usein poikkeavat todellisessa kielenkäytössä käytetyistä ilmauksista. (Huumo 2008: 163, 165.) Esimerkiksi Raymond W. Gibbs Jr. (2007: 3–4) kritisoi introspektiota siitä, että yhden henkilön objektiivinen ja kenties puolueellinen näkemys kielenpiirteestä yleistetään koskemaan kaikkien kielenpuhujien intuitiota. Introspektion tilalle tai ainakin rinnalle on haluttu tuoda empiiristä eli aineistopohjaista tutkimusta. Erityisesti Dirk Geeraerts (2006: 37, 44–45) toivoisi empiirisen tutkimuksen saavan enemmän jalansijaa kognitiivisen semantiikan metodologiassa introspektion rinnalla.

Introspektiolingvistiikan ja empiirisen tutkimuksen eroja ja käyttösovellutuksia tarkastelevat muun muassa Huumo (2007), Ojutkangas (2008) ja Jantunen (2009). Heistä jokainen päätyy toteamaan, ettei introspektiometodin ja aineistometodin paremmuudesta tule kiistellä, sillä molemmat tavat ovat hyödyllisiä ja täydentävät toisiaan. Jantunen (2009: 107) toteaa myös, ettei aineistopohjaistakaan tutkimusta voi todeta intuitiottomaksi. Tutkija käyttää intuitiotaan tehdessään päätöksiä siitä, mitä valitaan aineistoksi, miten tutkimus tehdään ja miten tuloksia tulkitaan. Omassa tutkielmassani kyseeseen tulevat niin korpuspohjainen tutkimus kuin introspektio tai sen lähikäsite *intuitio*³. Tutkimukseni on

³ Rajanveto introspektion ja intuition välillä ei ole vakiintunut, vaan eri kirjoittajat tarkoittavat niillä usein hieman eri asioita, ks. esim. Kallunki 2020.

perusluonteeltaan empiiristä, mutta jaotellessani aineistoesimerkkejä eri kategorioihin tarvitsen myös intuitiotani merkityksen määrittelyssä. Kuten edellä totesin, Geeraerts (2006: 21–49) painottaa empiirisen tutkimuksen lisäämisen tärkeyttä kognitiivisen lingvistiikan tutkimuskentällä. Kuitenkin hänkin myöntää, että koska merkitys ei ole suoraan aineistosta nähtävissä, tutkijan intuitio on aina mukana kielen kognitiivisessa analyysissä (Geeraerts 2006: 42).

Korpustutkimuksessa lähtökohtana ovat yleensä tutkijan tekemä havainto kielestä, hänen intuitionsa tai aiempiin tutkimuksiin perustuva teoria ja hypoteesi (Jantunen 2009: 102). Tällöin tulee käydä läpi aitoa kielenkäyttöä edustavia aineistoja, jotka voivat koostua puhutusta tai kirjoitetusta kielestä. Usein mielenkiinnon kohteena on myös se, millaisissa konteksteissa kielenpiirre tavallisesti esiintyy, millaisia seikkoja sillä kussakin tilanteessa ilmaistaan ja millaisia piirteitä konteksti siitä korostaa. (Huumo 2007: 177.) Myös omassa tutkimuksessani lähtökohtana on tekemäni havainto kielestä ja intuitioni *löytyä*-verbin käytöstä. Korpuksesta saatava aineisto on yksi parhaista vaihtoehdoista omaa tutkimustani varten, sillä se antaa aidon kuvan siitä, miten kielenpuhujat *löytyä*-verbiä käyttävät.

Korpuspohjaista kielentutkimusta fennistiikassa perustelee myös Ojutkangas (2008). Hänen tarkoituksenaan on osoittaa, että todelliseen kielenkäyttöön perustuva aineisto voi tuottaa sellaisia tuloksia, joihin tutkija ei voisi ainoastaan omaan kielitajuunsa perustuvia esimerkkejä hyödyntäen päätyä. Ojutkangas toteaa, että aineistot voivat toimia paitsi inspiraation lähteenä myös paljastaa monenlaisia asioita kielenkäyttäjän tavasta hahmottaa maailmaa. Niiden avulla tutkija voi myös tarkistaa ennakkokäsityksiään. (Ojutkangas 2008: 277.) Juuri korpuspohjaisen aineiston avulla pystyn todistamaan hypoteesini *löytyä*-verbin polyseemisuudesta todeksi tai vääräksi.

Tummers, Heylen ja Geeraerts (2005: 234–238) jakavat aineistoa hyödyntävät tutkimukset aineistopohjaisiin (*corpus-based*) ja aineistoesimerkein tuettuihin (*corpus-illustrated*) tutkimuksiin. Aineistopohjaiset voidaan Tognini-Bonellin (2001: 65–66) mukaan jakaa edelleen aineistopohjaisiin (*corpus-based*) ja aineistovetoisiin analyysihin (*corpus-driven*). Mainituista kolmesta lähestymistavasta aineistoesimerkein tuettu tutkimus antaa vähiten painoarvoa aineistolle. Sen tarkoitus on lähinnä toimia materiaalipankkina, josta tutkija etsii esimerkkejä kuvaamastaan ilmiöstä. Tällainen metodi on lähellä introspektiotutkimusta, sillä siinä aineiston tehtävä on yleensä vahvistaa teoriaa ja tukea tutkijan

mielikuvitusta esimerkkien keksimisessä. Toisessa ääripäässä on aineistovetoinen analyysi, jossa aineisto toimii pisimmälle vietyinä tutkimusasetelman, hypoteesien ja teorian kehittämisen pohjana. Näiden kahden lähestymistavan välimaastoon sijoittuu aineistopohjainen tutkimus, jota omakin tutkimukseni on. (Jantunen 2009: 101–102.)

Aineistopohjaisessa analyysissä lähtökohtana on yleensä aiempiin tutkimuksiin perustuva hypoteesi tai teoria, tutkijan tekemä havainto kielestä tai hänen intuiotensa. Aineiston avulla tutkija testaa ja selittää teoriaansa ja aiempia havaintojaan. Kognitiivisessa kielitieteessä kieliaineistojen analyysistä on tullut yhä tärkeämpi työväline tutkijalle. Niin sanotussa kognitiivisessa korpuslingvistiikassa kvantitatiiviset havainnot kielenpiirteestä ovat nousseet kvalitatiivisen tutkimuksen rinnalle. (Jantunen 2009: 102–103.) Sovellan omassa tutkielmassani kvantitatiivista kuvausta laskiessani *löytyä*-verbin keskeisimmän merkitystyyppin.

4. ANALYYSI

Analyysini jakautuu kahteen alalukuun, joissa käsittelen erikseen sanoma- ja aikakauslehtiaineistoni ja keskustelupalsta-aineistoni. Molemmissa luvuissa esittelen aineistoesimerkkieni jakoa merkitysryhmiin, jotka ovat (i) 'jotain etsitään aktiivisesti', (ii) 'jotain havaitaan sattumalta' ja (iii) 'jotain on olemassa'. Analyysiluvun lopuksi kokoan yhteenvedon ja esittelen aineistojen välisiä eroja ja yhtäläisyyksiä kvantitatiivisten kuvausten avulla.

4.1. Sanoma- ja aikakauslehtiaineisto

Tässä luvussa esittelen sanoma- ja aikakauslehtiaineiston analyysin ryhmä kerrallaan. Esitän jokaisesta ryhmästä tyypiesimerkkejä ja kerron, millä perusteella teen luokittelua. Paikoitellen pohdin tarkemminkin esimerkkilauseiden semantiikkaa. Kyseisestä aineistosta 84 esimerkkiä sijoittui ryhmään (i) 'jotain etsitään aktiivisesti', 13 ryhmään (ii) 'jotain havaitaan sattumalta' ja loput 73 esimerkkiä ryhmään (iii) 'jotain on olemassa'. Kerroin luokittelun määrällisistä tuloksista enemmän yhteenvedossa luvussa 4.3.

4.1.1. Ryhmä (i) 'jotain etsitään aktiivisesti'

Selkeästi ryhmään (i) 'jotain etsitään aktiivisesti' sijoitettavia tapauksia ovat etenkin sellaiset, joissa etsiminen ja mahdollinen löytyminen sanallistetaan joko suoraan *etsiä*-verbillä tai muulla etsimistä kuvaavalla ilmaisulla. Tällaisia ovat esimerkiksi tapaukset (9)–(12). Esimerkissä (9) puheenaiheena ovat tutkimukset, joissa vertaillaan naisten ja miesten johtamistyyliä. Esimerkistä käy ilmi, että eroja nimenomaisesti etsitään ja joissain tutkimuksissa niitä myös löydetään. Kyseinen esimerkki luokituu siis selvästi ryhmään (i) 'jotain etsitään aktiivisesti'. Mielenkiintoinen seikka esimerkissä (9) on adverbiaalin *osassa tutkimuksia* olosijaisuus. Koska kyseessä ei kuitenkaan ole *löytyä*-verbin käyttö eksistentiaalisessa merkityksessä, eikä sitä korvaamaan lauseen merkityksen muuttumatta sopisi esimerkiksi *olla*-verbi, en pidä esimerkkiä tapauksena, josta lukuisat oikeinkirjoitusoppaat ja sanakirjat varoittavat, kuten luvussa 1.3. kerroin. Esimerkissä (10) käytetään verbiä *hakea*, jota *Kielitoimiston sanakirjan* mukaan voidaan käyttää vastineena

verbille *etsiä* (KSV s.v. *hakea*). Myös esimerkissä (11) puhutaan hakemisesta, tarkemmin videopalvelu YouTubessa tapahtuvasta etsinnästä. Esimerkissä (12) ei puhuta suorasanaisesti etsimisestä, vaan *sen ihan omimman jutun* etsiminen sanallistetaan toisin. *Uusin silmin ympärilleen katselun* voi tulkita aktiiviseksi etsimiseksi, jonka seurauksena jotain toivotaan löytyvän.

- (9) *Erityisen suosittua on johtamistyyleihin liittyvä tutkimus, jossa etsitään naisten miehistä eroavaa johtamistyyliä. Osassa tutkimuksia löytyy eroja (esim. Rosener 1990), osassa ei.* (Liiketaloudellinen aikakauskirja 4/2010)
- (10) *Nykyasunnoista jääkukkia on turha hakea, niiden viimeiset turvapaikat löytyvät vanhojen torppien akkunoista.* (Koti 2/2014)
- (11) *Puolen tunnin haastattelu 1970-luvun alusta löytyy muun muassa Youtubesta haulla "Päivä Pispalassa".* (Pispalainen 2/2015)
- (12) *Rekolan mielestä vaikutteita saa ja pitää olla, mutta se ihan omin juttu löytyy yleensä läheltä, kun vähän näkee vaivaa katsoa uusin silmin ympärilleen.* (Proresto 3/2013)

Toisissa tapauksissa *löytyä*-verbin merkityksen aktiivisen etsimisen tuloksena paljastaa jokin muu ilmaisu kontekstissa. Esimerkissä (13) adverbiaali *lopulta* kertoo, että sopivaa paria on etsitty kenties pitkään ja kokeilemalla viimein löydetty.

- (13) *Sopiva pari löytyi lopulta maustepaahdetusta lohesta, jota käytettiin myös juoman koristeessa.* (Evento 6/2015)

Joissain tapauksissa *löytyä*-verbin merkityksen voi maailmantiedon (ks. luku 2.1.) perusteella päätellä. Töiden hakeminen on prosessi, joka vaatii yleensä aktiivista etsimistä ja jonka usein toivotaan päättyvän työpaikan löytymiseen. Esimerkkien (10) ja (11) yhteydessä käsittelemäni verbi *hakea* tulee esille ilmaisussa *töitten haku ~ hakeminen*. Niinpä esimerkit (14)–(17) voidaan luokitella ryhmään (i) 'jotain etsitään aktiivisesti'.

- (14) *Tulevaisuuden suunnitelmat ovat vielä varsin monilla autopojilla avoimia, mutta yksi vaihtoehto on asua ja elää Juvalla, mikäli töitä löytyy.* (Maaseudun uusi aika 2/2000)
- (15) – – *hänelle ei löydy muuta ammattiaan vastaavaa työtä tai häntä ei voida kohtuudella kouluttaa muihin tehtäviin.* (Ekonomi 2/2013)
- (16) *Usein kesätyöpaikka tai ensimmäinen työpaikka löytyy harjoittelupaikan avulla.* (Jane & Paulo 2012)
- (17) *Älä vaivu epätoivoon, vaikka tänä vuonna toivottua työpaikkaa ei löytyisikään.* (Merkonomi 2/2009)

Samankaltainen edellisten kanssa on esimerkki (18), josta voi päätellä, että veneestä etsittiin korjauksen yhteydessä syytä mainitsematta jääneelle ongelmalle. Kun sitä ei etsinnöistä huolimatta löytynyt, vene voitiin laskea takaisin vesille. Samoin esimerkistä (19) ymmärretään maailmantiedon perusteella, että linnun täytyy etsiä toukkia ravinnokseen, ja niiden löytyessä se saa vatsansa täyteen.

(18) *Korjauksissa ei löytynyt selkeää vikaa, joten vene laskettiin jälleen veteen.* (Meripelastus 4/2015)

(19) *Toukkia löytyy vähän väliä, ja pienen linnun vatsa täyttyy.* (Aarre 2/2015)

4.1.2. Ryhmä (ii) 'jotain havaitaan sattumalta'

Toiseen ryhmään luokittelemisiani esimerkeissä toistuu prototyyppisen eksistentiaalilauseen rakenne. Mainittuun ryhmään sijoittuu sanoma- ja aikakauslehtiaineiston 170 esimerkistä 13, joista 9 noudattaa konstruktiota [lokatiiviadverbiaalitäydennys + predikaatti + e-subjekti]. Mainitun konstruktion voi ajatella olevan tyypillinen, kun halutaan korostaa entiteetin löytymisen sattumanvaraisuutta. Kuten luvussa 2.4. totesin, eksistentiaalilauseen tarkoitus on usein esitellä uusi, ennalta tuntematon asia, johon viittaava e-subjekti sijoittuu lauseen loppuun.

Esimerkki (20) esittelee tilanteen, jossa löytämisen kohde on epätavallinen ja löytäjälleen epämieluisa. Koska voidaan olettaa, ettei kukaan odota törmäävänsä ruumiiseen asuinympäristössään, väitän, ettei myöskään esimerkissä esiintyvä löytäjä etsinyt kyseistä naisen ruumista, vaan se tuli löydetyksi sattumalta. Esimerkissä (21) kerrotaan oletettavasti arkeologisten kaivausten yhteydessä löytyneestä keramiikasta. Koska etukäteen on lähes mahdotonta arvioida, mitä kaivauksissa tulee vastaan, uskon keramiikkalöydön tässäkin tapauksessa olleen yllätys. Esimerkin (22) löytämisen kohde sen sijaan on arkipäiväinen, joskaan ei toivottava. Täten uskon sitaatin kirjoittajan kohdanneen löydökset harmistuneen yllättyneenä sen sijaan, että olisi tarkoituksella etsinyt niitä. Myös esimerkki (23) esittelee tilanteen, jonka voidaan olettaa olevan yllättävä. Odotuksenmukaista olisi, että kirjaston palautuslaatikossa olisi kirjoja, sen sijaan kissanpennun löytymistä löytäjä tuskin osasi odottaa.

- (20) *Eräänä aamuna Montagun kotikadun läheltä löytyi alaston naisen ruumis, joka oli ilmeisesti kunniamurhan uhri.* (Havina 1/2012)
- (21) *Santanenältä löytyi yksi pala karkeasekoitteista ja muhkurapintaista keramiikkaa* – – (Muinaistutkija 2/2008)
- (22) *PEREENTIEN kevyenliikenteen väylältä löytyy jatkuvasti runsaasti koiran ulosteita.* (Pirkkalainen 11/2012)
- (23) *Yhdysvaltain Iowassa, Spencerin kaupunginkirjaston palautuslaatikosta löytyy eräänä jäisen kylmänä aamuna henkirievustaan viimeisillä voimillaan kiinnipitävä kissanpoika.* (Näkyvä Nainen 6/2008)

Ryhmän 13 tapauksesta 10:ssä paikanilmaus on erosijainen. Adverbiaali voi olla joko ulko- tai sisäpaikallissijassa, kuten esimerkeistä (20)–(23) huomataan: *kotikadun läheltä* ~ *Santanenältä* ~ *wäylältä* ~ *palautuslaatikosta*. Paikanilmausten erosijaisuutta motivoi löytymisen mekaniikka, jossa löydetty entiteetti siirtyy löytöpaikasta löytäjän mentaaliin eli tietoisuuteen. Suomen kielessä monenlaisia mentaalisia suhteita ilmaistaan ikään kuin niihin liittyisi suuntaisuus ja liike. Edellä esitettyjen esimerkkien (20)–(23) e-subjektin tarkoitteena olevan tajunnansisällön (*ruumis, keramiikka, uloste, kissanpoika*) tulkitaan siirtyvän erosijan ilmaisemasta paikasta kognitiiviseen kenttään eli kokijan tietoisuuteen (Huomo 2005: 511). Joissain tapauksissa *löytyä*-verbin saaman erosijamääritteen voi nähdä viittaavan oletettuun löytymistapahtumaa seuraavaan lokaaliseen siirtymään (Alhoniemi 1975: 13). Esimerkin (23) tilanteen voidaan ajatella kehittyvän niin, että tajunnansisältö – kissanpentu – siirtyy konkreettisesti paikasta toiseen, palautuslaatikosta löytäjän syliin.

Esimerkki (24) noudattaa eksistentiaalilauseen rakennetta lukuun ottamatta puuttuvaa adverbiaalia. Toisaalta puuttuvan eli elliptisen adverbiaalin voi päätellä edellisen lauseen perusteella, ja se on jätetty lauseesta pois mahdollisesti toisteisuuden välttämiseksi. Ellipsi toimiikin kielessä tekstuaalisena sidoskeinona, ja se on yksi tapa ilmaista tekstissä kuvattavien tarkoitteiden identtisyttä. Elliptisen jäsenen puuttuminen lauserakenteesta merkitsee sitä, että se on ennestään tuttu tekstiympäristöstä tai muusta kontekstista. Perimmäinen syy ellipsin käytölle on pyrkimys välttää toistoa. (Koivisto 1995: 26). Kun puuttuva paikan adverbiaali lisätään, lauseesta saadaan prototyypinen eksistentiaalilause *aineistosta löytyy jotain erityistä*. Esimerkin (25) lause on toinen ryhmän kahdesta intransitiivisesta lauseesta. Se on kuitenkin samankaltainen eksistentiaalilauseiden kanssa siksi, että siinä on ilmi tuotu paikan adverbiaali. Koska musiikkikooste on esitelty jo edeltävässä virkkeessä, on perusteltua sijoittaa se seuraavassa lauseessa teemapaikalle. Voidaan

kuitenkin olettaa, ettei yksityiskokoelmasta osata etsiä mitään tiettyä musiikkisarjaa, vaan se on tullut vastaan esimerkiksi kuolinpesän läpikäynnin yhteydessä.

- (24) *Arkistotyöntekijä ilahtuu, kun aineisto yllättää ja löytyy jotain erityistä.* (Valkonauha 3/2016)
- (25) *Kansanmusiikkikooste Sarja suomalaisiin teemoihin osoittaa hänen ymmärtäneen myös suomalaista mentaliteettia. Sarja löytyi Pietarista yksityiskokoelmista ja sai ensi-iltansa Kaustisella 2000-luvun vaihteessa.* (Kulttuuri-vihkot 2/2010)

Sen sijaan esimerkit (26) ja (27) ovat selvästi erilaisia kuin muut ryhmän (ii) 'jotain havaitaan sattumalta' tapaukset. Esimerkki (26) poikkeaa prototyypin eksistentiaalilauseen muotista suoralla sanajärjestyksellään muistuttaen intransitiivilauseetta. Vaikka e-subjektin *nakkejakin* on kontekstissa ennestään tuntematon, se on sijoitettu lauseeseen teemapaikalle. Tämä rakenne korostaa sen yllättävyyttä, että Italiassa myydään jopa nakkeja pienessä pakkauksessa. Lauseen tyyppin määrittelyä mielenkiintoisempaa on kuitenkin siinä esiintyvän paikan adverbiaalisen merkityksen tarkastelu. Vaikka lauseessa *paketti* syntaktisesti määrittää e-subjektin löytymisen paikkaa, semanttisesti se ei sitä ole. Sen sijaan *paketti* ilmaisee erää, jossa nakkeja kaupassa myydään. Merkitys on tässä tapauksessa lähellä "myymäläkielistä" inessiivin käyttöä, jota Osmo Ikola luonnehtii teoksessaan *Nyky-suomen käsikirja* (1991: 32) sanoin "Kovin tökerö on seuraavanlainen liikekielessä esiintyvä inessiivi: "Paitoja on saatavana kaikissa väreissä" (oikeammin: *Paitoja on saatavana kaikenvärisinä tai kaikkia värejä*)." Esimerkissä (27) kerrotaan henkilöstä, joka on päätenyt harrastamaan puheenaiheena olevaa urheilulajia. Kyseisessä esimerkissä tärkeää ei olekaan, mistä tai mitä kautta laji löytyi, vaan merkitykselliseksi nousee löytymisen tapa, jota lauseessa käytetty *vähän vahingossa* -adverbiaalilauseke kuvastaa. Henkilö ei selvästikään ole etsinyt lajia, vaan on päätenyt sen pariin sattuman kautta.

- (26) *Italialaiset olivat todella ylpeitä omasta paikallisesta ruoastaan ja erikoisuuksistaan. Siellä ihmetytti myös se, miten pienissä pakkauksissa ruokatarvikkeita myytiin. Nakkejakin löytyi kahden kappaleen paketeissa.* (Ruralialehti 1/2011)
- (27) *Laji löytyi vähän vahingossa.* (Pihlajiston ja Viikinmäen asukaslehti syksy/2011)

Mielenkiintoista on lisäksi, että ryhmässä (ii) 'jotain havaitaan sattumalta' kymmenessä tapauksessa kolmestatoista *löytyä*-verbi on joko imperfektissä tai perfektissä ja vain kolmessa tapauksessa preesensissä. Koska minkään entiteetin löytymisaikaa tai -paikkaa ei

yleensä voi ennalta tietää, erityisesti sattumalta vastaan tulleiden tarkoitteiden löytymisestä on mielekästä kertoa menneessä aikamuodossa. Esimerkiksi lause *Avaimet löytyvät ensi viikolla* on vain harvoissa tilanteissa semanttisesti järkeenkäypä. Toisaalta esimerkiksi (22) preesens ja sen yhteydessä käytetty adverbiaali *jatkuvasti* ilmaisevat toistuvaa tapahtumaa. Sen sijaan esimerkki (24) kertoo tilanteesta yleisellä tasolla. Esimerkissä (23) käytetty preesens on mahdollisesti kerronnallinen tehokeino, jota käytetään menneisyydessä tapahtuneesta puhuttaessa. Dramaattisessa eli historiallisessa preesensissä kirjoittaja tarkastelee tilannetta ikään kuin silminnäkijänä ja vie samalla lukijan menneen tilanteen äärelle. (VISK 2008 § 1529.) Muissa ryhmän (ii) ’jotain havaitaan sattumalta’ esimerkeissä mennyt aika kuvastaa tilanteiden ainutkertaisuutta ja vaikeaa ennustettavuutta.

4.1.3. Ryhmä (iii) ’jotain on olemassa’

Ryhmään (iii) ’jotain on olemassa’ helpoimmin sijoitettavia esimerkkejä yhdistää usein se, että niissä *löytyä*-verbi ilmaisee olion konkreettista paikassa olemista ja usein jopa muuttumatonta sijaintia. Tästä käyvät oivallisina esimerkkeinä tapaukset (28)–(32). Esimerkki (28) kertoo ilmeisesti paloauton välineistön sijainnista. Voitaneen olettaa, ettei pelustusalan ammattilaiselle tule yllätyksenä, mitä sivuoven takana on. Siispä esimerkissä ikään kuin luetellaan sivustaseuraajalle paloauton varusteita niiden sijaintipaikkojen mukaan. Esimerkki (29) kuvailee Pohjoismaiden kansanopistojen sijaintia. Erityisesti tässä tapauksessa *löytyä*-verbiä käytetään kuvaamaan subjektin tarkoitteen konkreettista, muuttumatonta olemassaoloa. Verbi *löytyä* vertautuu edeltävässä lauseessa käytettyyn verbiin *sijaita* ’olla jossakin paikassa’ (KSV s.v. *sijaita*), mikä tukee tulkintaa käytöstä eksistentiaalisuuden ilmaisijana. Esimerkin (30) kirjoittaja kuvailee koulun sisätiloja ja sen sisustusta. Käytävillä asetettuja sohvaryhmiä ja koululaisten taideteoksia hän ei kuitenkaan aktiivisesti etsi, eikä niiden olemassaolo liene yllätys. Kyseessä on siis tyyppi-esimerkki *löytyä*-verbin käytöstä olemassaolon kuvauksessa. Samanlaisia ovat esimerkit (31) ja (32), joissa kerrotaan, mitä jossakin on. Sattumoisin molemmissa tapauksissa kuvaillaan kodin irtaimistoa.

- (28) *Kuljettajanpuoleisen sivuoven takaa löytyy savutuuletin, pelastusväline-sarja, airbag-suoja, lasisaha, stabilointiportaat, kaksi nostotyynyä, kellu-pumppu ja uppopumppu.* (Pelastustieto 4/2013)
- (29) *Pohjoismaiden pohjoisin ja koillisin kansanopisto sijaitsevat Norjassa, län-tisin taas löytyy Grönlannista.* (Ota opiksi syksy-talvi/2012)
- (30) *Alakoulun käytäviltä löytyy iloisen värisiä sohvaryhmiä ja koululaisten te-kemää taidetta.* (Wieteri 3/2010)
- (31) *Enkeleitä löytyy myös kotoani, ne antavat rauhallisen tunnelman sinne.* (Kotosalla 1/2011)
- (32) – – *isällä on oma menestyvä firma ja äiti on kohtalaisen hyvätuloinen insi-nööri, joten kotoa löytyy kaikki nykyajan ihmeet kännykästä internettiin, videokamerasta mikroaaltouuniin, ja autotallissa seisoo lähes tuliterä Opel Vectra kaikkine herkkuihin – –* (Karhunkierros 3/1999)

Ryhmän (iii) ’jotain on olemassa’ tapauksissa on usein kyse ikään kuin kokijan tekemästä mentaalista skannauksesta. Esimerkin (30) kirjoittaja voi käydä mielessään läpi vierailu-aan koululla ja liikkumistaan sen eri tiloissa. Käytävillä hän muistaa kohdanneensa soh-varyhmiä ja koululaisten taidetta, mikä voi motivoida *löytyä*-verbin käyttöä. Kognitiivi-nessä kielitieteessä puhutaan fiktiivisestä liikkeestä tai muutoksesta, jolla tarkoitetaan staattisen tilanteen kuvaamista perusmerkitykseltään dynaamista ilmausta käyttäen. (Huumo 2005: 511.) Vaikka *löytyä* ei ole dynaaminen samassa mielessä kuin esimerkiksi *mennä* tai *nousta*, se kuvaa kuitenkin kokijan tietoisuuteen tulemista ja joissain tapauk-sissa (esimerkit (23) ja (25)) myös konkreettista siirtymistä löytöpaikasta löytäjän hal-tuun.

Joissain ryhmän (iii) ’jotain on olemassa’ tapauksissa *löytyä*-verbillä kuvataan henkilön ominaisuutta. Näin on esimerkeissä (33)–(35), joissa kuvaillaan henkilöiden tarmok-kuutta, empaattisuutta ja temperamenttisuutta. Niitä lähellä ovat tapaukset, joissa verbi ilmaisee omistamista tai muunlaista hallussa olemista. Tämänkaltaisen on esimerkki (36), jossa kirjottaja kertoo, että hänellä on vaimo. Koska tulkinta ei kuitenkaan ole, että mies omistaisi vaimonsa, on ajateltava kyseessä olevan possessiivisuuden laji, joka perustuu sosiaaliseen sopimukseen ja lähestyy henkilön ominaisuuden kuvausta merkityksessä ’Mies on ”vaimollinen”’. Tapauksessa *Miehellä on vaimo* possessiivisuus onkin erilaista ja löyhempää kuin esimerkiksi lauseiden *Miehellä on auto* ja *Miehellä on vihreät silmät* ilmaisemissa tilanteissa. (Nikanne 1990: 183.) Samoin esimerkki (37) kertoo tilanteesta, jossa jollakin on jotakin.

- (33) *Kysymättä jää, onko vilkas olemus enemmän savolaisuutta vai karjalaisuutta. **Olemuksesta löytyy** myös aimo annos **tarmokkuutta**.* (Kuljetusyritystä 2/2008)
- (34) ***Häneltä löytyy** sivuun ajettu luontainen **empatiakyky** holokaustin keskellä.* (Areiopagi elokuu 2013)
- (35) *Olen vähän italiaano, **temperamenttia löytyy**.* (CANews kevät 2012)
- (36) *Myös saatoin vakuuttaa kihlautuneena, että **vaimokin löytyy**.* (Lounais-Hämeen Luonto 88/2001)
- (37) ***Yliopistolta ja julkiselta sektorilta, esimerkiksi ministeriöiltä, löytyvät omat tukijärjestelmänsä.*** (Aino 8/2010)

Edellä käsitellyt tapaukset lähestyvät semanttisesti omistuslausetta, joka onkin eksistentiaalilauseen alatyyppejä. Esimerkiksi tapaus (35) kuuluisi omistuslauseena muodossa *Minulla on temperamenttia*. Sillä on kaikki varsinaisen eksistentiaalilauseen ominaisuudet: verbinä *olla*, teemapaikalla habitiivinen paikallissijainen ilmaus ja verbin jäljessä nominatiivi- tai partitiivisijainen subjekti. (VISK 2008 § 895.) Omistuslauseesta ilmaus *temperamenttia löytyy* poikkeaa paitsi verbillään myös elliptisellä paikanimauksellaan, jolloin huomio kiinnittyy e-subjektiin, *temperamenttiin*. Kuten edellä totesin, yhtäläisyydet omistuslauseeseen eivät ole niinkään syntaktisia kuin semanttisia. Koska lausetta *temperamenttia löytyy* edeltää lause, jossa verbi on yksikön 1. persoonassa, lukija voi päätellä, että kirjoittaja viittaa myös seuraavassa lauseessa itseensä kuvailen luonnettaan.

Myöskään esimerkissä (38) ei tarkoiteta etsimisen tulosta, vaan yksinkertaisesti sitä, että kyseinen Hanna tuntee henkilön, jolla on keliakia. Yksiselitteisemmin muotoiltuna lause kuuluisi *Hannan lähipiirissä on keliakikko*. Samoin esimerkin (39) tilanteessa purkkaa tai nuuskaa ei ole löydetty, vaan lauseessa tarkoitetaan niiden olemassaoloa ylähuulessa.

- (38) *Hannan lähipiiristä löytyy keliakikko.* (Yhteishyvä ruoka 10/2016)
- (39) *Amiskyykky on hallussa ja haivenisesta **huulesta löytyy purkka tai jopa nuuska**.* (Ubik 1/2013)

Luvussa 4.1.1. mainitsin esimerkin (9) *Osassa tutkimuksia löytyy eroja*, jossa *löytyä*-verbin yhteydessä on olosijainen adverbiaali. Se ei kuitenkaan ole tyypillinen esimerkki konstruktiosta, jossa *löytyä*-verbi yhdistyy olosijaiseen adverbiaaliin, sillä sen merkitys ei, kuten totesin, ole eksistentiaalinen. Sen sijaan esimerkin (40) lause on tällainen, sillä sen merkitys on 'onko hinnoittelussa pankkikohtaisia eroja'. Kyseessä on siis esimerkki *löy-*

tyä-verbin käytöstä, jota kielenhuollon oppaat (ks. luku 1.3.) pitävät kartettavana. Sanoma- ja aikakauslehtiaineistossani ei esimerkin (40) lisäksi ollut muita vastaavia tapauksia.

(40) *Koordinoidusti kerätyn aineiston avulla voitaisiin muun muassa arvioida, muuttuuko maksujen hinnoittelu läpinäkyvämmäksi ja löytyykö hinnoittelussa pankkikohtaisia eroja.* (BoF Online 15/2008)

4.2. Keskustelupalsta-aineisto

Seuraavaksi otan tarkasteluun Suomi24-keskustelupalsta-aineistoni. Käyn analyysin läpi samoin kuin sanoma- ja aikakauslehtiaineiston. Esittelen jokaisen ryhmän omassa alaluvussa ja poimin aineistosta tyyppiesimerkkejä. Tästä aineistosta ryhmään (i) 'jotain etsitään aktiivisesti' luokittelin 92 esimerkkiä, ryhmään (ii) 'jotain havaitaan sattumalta' 4 esimerkkiä ja ryhmään (iii) 'jotain on olemassa' 74 esimerkkiä. Luokittelun määrällisistä tuloksista kerron lisää tuonnempana.

4.2.1. Ryhmä (i) 'jotain etsitään aktiivisesti'

Siinä missä sanoma- ja aikakauslehtiaineistossa korostuvat toteava asioiden esittely ja tarinankerronta, Suomi24-aineiston ryhmän (i) 'jotain etsitään aktiivisesti' esimerkeissä pyydetään usein apua ja annetaan neuvoja kaivatun asian löytymiseen. Aineistossa tulee esille keskustelupalstojen luonne kirjoitettuna puheena ja dialogina, mistä kerroin luvussa 3.1. Kuten Suominen (2019: 16–17) toteaa, keskustelupalstoilla etsitään usein tietoa ja vastauksia itseä askarruttaviin kysymyksiin, ja verkkokeskusteluissa osallistujat voivat myös pyrkiä tukemaan toisiaan ja vastaamaan toistensa kysymyksiin. Kuten sanoma- ja aikakauslehtiaineistossa, myös keskustelupalsta-aineistossa esiintyy esimerkkejä, joissa löytymistä tai löytymättä jäämistä edeltää sanallistettu etsiminen.

Esimerkit (41) ja (42) ovat tapauksia, joissa kirjoittaja antaa neuvon toiselle. Esimerkit ovat keskenään hyvin samankaltaisia, ja molemmissa todetaan, että asia kyllä löytyy, kun vain etsii. Esimerkkien (43) ja (44) kirjoittajat kertovat jo tehneensä etsintöjä, mutta huokaus oleva asia ei ole löytynyt. Esimerkki (44) on mielenkiintoinen siksikin, että siinä

löytyä-verbi on predikaattiverbin *sattua* täydennyksenä MA-infinitiivissä. Verbin *sattua* yksi määritelmä on 'tapahtua, tulla tai käydä sattumalta' (KSV s.v. *sattua*), minkä perusteella voisi ajatella esimerkin (44) sopivan myös ryhmään (ii) 'jotain havaitaan sattumalta'. Koska esimerkkisitaatin kirjoittaja kuitenkin tietää kadottaneensa pyöränsä ja toivoo sen löytyvän, tulkitsen, että sen sattumaltakaan tapahtuva löytyminen ei olisi hänelle yllätys. Siksi esimerkki (44) sopii paremmin ryhmään (i) 'jotain etsitään aktiivisesti'. Esimerkin (45) esittelemässä tilanteessa kukaan ei tosiasiasa ole hukassa, vaan kommentoija spekuloi syyllisen mahdollista alkuperää. Hän myös pohtii, mistä syyllistä kannattaisi etsiä.

- (41) *Etsit* vaan kyllä se sieltä löytyy (S24 10.3.2006)
 (42) Tietoa asiasta löytyy kyllä kun *etsii*..... (S24 20.3.2017)
 (43) Pitäisikö kyseisessä laitteessa olla joku säätöelektroniikkapiirilevy? *Olen yrittänyt etsiä, mutta mitään ei ole löytynyt*. (S24 2.6.2008)
 (44) Ois kiva jos vielä toinenkin mummomallin punainen tunturimme *sattuis löytymään*, näköjään voi olla hylättynä aivan missä vaan, vaikka muka joka paikasta *on etsitty*..... (S24 25.6.2009)
 (45) Mutta jos/kun capitasta on joku itemurhiin ajautunut, *syyllinen löytyy* kyllä aivan jostain muualta kuin KRP:stä. Sitä *voi etsiä* vaikkapa Oulun vankiloista tai näiden avaamista lupaavien ääliöiden joukosta. (S24 22.4.2009)

Esimerkit (46) ja (47) poikkeavat aiemmista sillä, että niissä esiintyy *etsiä*-verbin sijasta lekseemi *hakea*. Kuten luvussa 4.1.1. totesin, se on lähimerkityksinen verbille *etsiä*. Kognitiivisen kielitieteen mukaan kielessä ei kuitenkaan ole täyttä synonymiaa. Ilmaukset voivat olla toistensa funktionaalisia vastineita mutta silti semanttisesti erilaisia, koska niihin liittyvät mielikuvat ovat erilaisia (Langacker 1988: 10–11). Esimerkissä (47) viitataan internethakuun, jolla kaivattu tieto Espanjan ja Suomen välisestä aikaerosta olisi pitänyt löytyä. Esimerkissä (48) tuodaan myös sanallisesti esille Google-hakukone, jonka avulla tietoa on internetistä etsitty. Muutenkin Suomi24-aineistossa viitataan usein internetin hakukoneisiin ja niillä tehtäviin hakuihin joko suoraan tai niin, että se on kontekstista muuten pääteltävissä. Tällaisia tapauksia ovat esimerkit (49) ja (50).

- (46) Lisäksi kannattaa myös suhtautua kriittisesti kirjoituksiin joissa mollataan tiettyjä myyntifirmoja koska monet kirjoittajista ovat epäonnistuneet myyntityössä ja *hakevat syytä muualta vaikka se usein löytyy katsomalla peiliin*. (S24 13.11.2009)
 (47) Toki kukin saa kysyä mitä haluaa, mutta se *ettei ko. tieto* muka *löytynyt netistä*, ei tunnu uskottavalta. *Haulla "aikaero espanja"*, tuli koko sivullinen tuloksia, jossa ao. asia selkeästi kerrottiin. (S24 15.11.2016)

- (48) *Nuohan tuli aluksi katsottua kun kerran **googlesta** heti **löytyy**. Mutta löytyykö mistään muualta? Oisko joku bongannu jossain tietyssä lehdessä tai jossain yritysten tai kenties yksityisten ilmoja?* (S24 11.8.2006)
- (49) *ne myy vähä vanhempia videoita alennuksella, huvikseen tsekkasin **netistä ei löytynyt** kuin dvd:llä, joten uusia video eriä ei varmaan tule* (S24 13.8.2001)
- (50) ***Ei löydy** koko **netist** yhtään mitään **tietoa** tulppien sijainnista eikä kaveritkaan jotka on autoja rassannu niin ei osannut sanoa..* (S24 23.7.2017)

Esimerkeissä (51)–(55) viitataan keskusteluketjujen aiempiin viesteihin, joissa kerrotaan jotain etsittävän (esimerkit (51)–(53)), jonkin olevan hukassa (esimerkki (54)) tai jonkin kadonneen (esimerkki (55)). Lukuun ottamatta esimerkkiä (54) kaikista tapauksista puuttuu paikan adverbiaali, esimerkeistä (52) ja (55) myös subjekti. Kyseiset lausekkeet onkin tulkittava edeltävästä kontekstista käsin, sillä ne kommentoivat aiempia vuoroja tai kertomuksia (VISK 2008 § 1023). Esimerkissä (52) keskustelun aloittaja viittaa omaan viestiinsä, jossa tiedusteli, mistä löytäisi tietyn, kenties ennestään tutun keskusteluketjun, sekä muiden viesteihin, joissa häntä neuvottiin. Samoin koska esimerkin (55) tilanteessa kaikilla keskustelijoilla puheenaihe, kadonnut lemmikkirota, on jo ennalta tiedossa, lause on subjektin elliptisyydestä huolimatta ymmärrettävä. Kuten todettua, keskustelupalstojen kieli muistuttaa puhuttua kieltä, jolle on tyypillistä elliptisyys. Puhutun kielen lauseista puuttuu usein teema: se, mikä on jo edellä mainittu, voidaan jättää lauseesta pois. (Tiittula 1992: 92–93.)

- (51) ***Löytykö** jo **auto**?* (S24 11.12.2002)
- (52) *OK, [keskusteluketju] **löytyi**. Täytyy jossain vaiheessa paremmin vilkaista - heti kun tulee sopivasti aikaa...* (S24 25.4.2013)
- (53) ***Akvaario löytyi**, kiitos kaikille 9 henkilölle, jotka tarjosivat pika-apua. Kaikki kalat elossa ja voivat hyvin.* (S24 20.9.2010)
- (54) *Maili **tiedostoista se koodi** sitten **löytyi**.Kiitokset.* (S24 20.11.2004)
- (55) *Tosi surkeaa ja **toivottavasti löytyy**. Laita häkki tao onko mahdollista laittaa lattialle ovi auki jos vaikka tulis sinne takas? Mun hamsteri tuli joskus sillee* (S24 15.7.2007)

Usein terveyteen liittyvät ongelmat tai toimenpiteet ovat tilanteita, joissa syytä tai ratkaisua etsitään. Näin on esimerkeissä (56) ja (57), joista ensimmäisessä kirjoittaja kertoo löytäneensä ratkaisun vatsaongelmiinsa virvoitusjuomien käytön vähentämisestä. Toisessa tapauksessa kommentin kirjoittajan huonovointisuuden syy löytyi ulostenäytteistä. Sen sijaan esimerkissä (58) ei ole kyse terveysongelmasta, vaan sikiöiden sykkeen etsimisestä.

- (56) *Lopulta hän kysyi juoma tavoistani ja **siitä löytyi ratkaisu**. Eli lopetin limp-
parin ja energiajuomien juomisen ja meni pari päivää niin ripulit oli ohi ja
vatsa pelaa hyvin! (S24 2.6.2011)*
- (57) *Odotin melkein viikon ulostenäytteiden tuloksia. Onneksi **syy löytyi**, vaikka-
kin olo on ihan karmee... (S24 13.8.2007)*
- (58) *rv 5+6 näkyi kans 2 pussukkaa joista **toisesta löytyi** vaan **syke**, mutta rv 7
löytyi jo toisestakin.. nyt rv 32 menossa ja kaikki ok! (S24 16.12.2005)*

Kuten sanoma- ja aikakauslehtiaineistossa, myös internetkeskusteluaineistossa *löytyä-*verbi liittyy usein töiden hakemiseen (ks. luku 4.1.1.). Lehtiaineistossa työnhakua käsitellään tyypillisesti yleisellä tasolla, sen sijaan Suomi24-aineistossa kommentit aiheesta liittyvät omaan kokemukseen tai ovat neuvovia. Tällaisia tapauksia keskustelupalsta-aineistossani on yhteensä kuusi, joista tässä esittelen kaksi (esimerkit (59) ja (60)).

- (59) *No mulle kävi niin, **ettei löytynyt enään hoitovapaan jälkeen töitä**. Katsoivat, että pienen lapsen äitinä tulisin todennäköisesti olemaan paljon lapsen sairauden takia pois ??? (S24 22.1.2005)*
- (60) *Hae töitä. **Vaikkei niitä heti löytyiskään**, niin älä lannistu. (S24 1.10.2012)*

4.2.2. Ryhmä (ii) 'jotain havaitaan sattumalta'

Keskustelupalsta-aineistosta ryhmään (ii) 'jotain havaitaan sattumalta' sijoittui ainoastaan neljä esimerkkiä. Yksi niistä on jo aiemmin esittelemäni esimerkki (2) *Kuten arvata saattaa, yo-kirjoitukset eivät tuolla menolla kovin hyvin menneet mutta lakki tuli ja elämäkin on mennyt kivasti eteen päin. **Tuolloin löytyi myös puoliso**, joka yhä edelleen on mukava kuvioissa!* ja toinen sen kanssa samankaltainen esimerkki (61), joissa molemmissa kirjoittajat kertovat kumppanin löytymisestä. Esimerkissä (2) on epäprototyypinen eksistentiaalilause, sillä siinä ei ole prototyypisen e-lauseen mukaista paikan adverbialia. Toisaalta tässä tapauksessa kirjoittajalle tärkeämpää kuin puolison löytymisen paikka on sen ajankohta, joka sijoittui ylioppilaskirjoitusten jälkeiseen aikaan. Sen sijaan esimerkissä (61) aiheena on lavatanssit, jolloin on luontevaa kertoa, että myös puoliso löytyi *sieltä* 'tansseista'.

- (61) – – *eipä tarvinnut ilman tanssipartneria olla ja **sieltä löytyi "taviksien" se-
asta oma rakas** jonka kanssa on kolme tenavaa tehty ja onnellisia on oltu.*
(S24 28.5.2014)

Esimerkki (62) on hyvin samanlainen kuin luvussa 4.1.2. esittelemäni esimerkki (22), jossa myös löydetään eläimen jätöksiä. Kuten esimerkissä (22), tässäkin tapauksessa löydökset ovat löytäjälleen ilmeisen epämieluisia ja epätoivottuja. Esimerkin (63) tapauksessa kirjoittajaa vastaan tulee sattumalta kuolleita ruusun juurakoita. Oletettavasti hän ei toivo niiden löytymistä eikä siten aktiivisesti etsi niitä, vaan kuolleet juurakot paljastuvat maan alta muiden puutarhatöiden tekemisen lomassa.

- (62) *Pitäkääpä ihmiset kisunne kytkettynä tai sisätiloissa. Vielä kun kerran **löytyy kissanpaskaa terassilta** niin viritän loukun ja vien elukan rankkurille tms. (S24 5.5.2015)*
- (63) *Kevät näyttää paljonko ruusuissa on vihreää varsissa mullan yläpuolella. Itse leikkaan kuolleita varsia vasta sitten kun silmuja näkyy. Joka kevät **löytyy myös muutama kuollut juurakko** jotka paikkaan sitten uusilla. (S24 19.1.2008)*

4.2.3. Ryhmä (iii) 'jotain on olemassa'

Sanoma- ja aikakauslehtiaineiston ryhmän (iii) 'jotain on olemassa' esimerkit liittyvät usein jonkin elottoman asian tai esineen sijainnin kuvailuun. Sen sijaan keskustelupalsta-aineiston kolmanteen ryhmään sijoittuvat esimerkit kertovat tyypillisesti jotain entiteetin ominaisuudesta tai omistussuhteista. Eriyisen kuvaavaa aineiston kolmannen ryhmän esimerkeille on se, että ne kertovat sananmukaisesti entiteetin olemassaolosta. Useissa tällaisissa tapauksissa paikkaa ei määritellä, vaan esimerkistä voidaan olettaa, että sijaintimerkitys on 'maailmassa' tai 'olemassa'. Voidaan siis ajatella, että luvusta 2.2. tuttu kuvio-tausta-jaottelu jää niissä vajavaiseksi. Relatiota ilmaisemassa oleva finiittiverbi *löytyä* saa kyllä seurakseen löydettävän entiteetin, mutta sen kognitiivinen tausta ei hahmotu selkeästi. Tällaisia esimerkkejä ovat (64)–(68).

Esimerkkiä (64) edeltää keskustelussa kommentti, jossa tiedustellaan, löytyisikö muita buddhalaisia. Esimerkissä ei tarkemmin määritellä, mistä buddhalaisia pitäisi löytyä, jolloin tulkinta on, että heitä 'on olemassa'. Samoin esimerkeissä (65) ja (66) kuvaillaan ihmisiä, jollaisia esimerkkien kirjoittajat uskovat olevan olemassa määrittelemättä kuitenkaan tarkemmin näiden olinpaikkaa. Esimerkissä (67) ei puhuta ihmisestä, mutta puheenaiheena olevien kurssien sijaintia ei siinäkään tuoda esille. Esimerkin (68) tapauk-

nessa jää epäselväksi, tarkoittaako kirjoittaja, että hänellä itsellään on kiinnostusta aiheeseen vai onko sitä hänen mielestään yleisesti. Ensimmäistä tulkintaa puoltaa predikaatin *seuraankin* yksikön ensimmäinen persoona sekä *-kin*-partikkeli, jolla on merkitys 'myös' (VISK 2008 § 1635).

- (64) *Kyllä meitä* [buddhalaisia] *löytyy!!!* (S24 27.10.2002)
- (65) *Katkeruus, kauna ja vanhojen asioiden vehtaaminen eivät kuulu minun tyyliini mutta ainahan niitä löytyy ihmisiä jotka niistä kicksinsä saavat.* (S24 29.11.2004)
- (66) *Naiset jotka käyttävät toisten aviomiehiä, voisivat kyllä poistua maailmankartalta takaviistoon ja pikkusen puhutella itseään. No lumppuja löytyy.* (S24 13.4.2008)
- (67) *Nykyään taitaa löytyä joitain kurssejakin, joilta voisi ammentaa niksejä* (S24 28.3.2001)
- (68) *Kiinnostusta kyllä löytyy ja seuraankin alan kehitystä mutta kun aletaan heti aluksi morkkaamaan lukijaa kantsisi vielä harjoitella sen paksulompakkoi-sen sponsorin avulla mitä tänne nettiinkin kirjoitetaan* (S24 25.2.2003)

Esimerkkien (64)–(67) sijoittamista ryhmään (iii) 'jotain on olemassa' puoltaa ajatus, että *löytyä*-verbi olisi kaikissa tapauksissa korvattavissa *olla olemassa* -konstruktiolla. Esimerkiksi tapauksen (66) voisi ilmaista myös muodossa *No lumppuja on olemassa* merkityksen juurikaan muuttumatta. Esimerkki (68) ei suoraan taivu *olla olemassa* -konstruktion, sillä sen merkitys lähestyy edellä esittämäni tulkinnan mukaan omistuslausetta *Minulla on kiinnostusta*. Sivonen (2019) on tarkastellut *olemassa*-adverbiaalia suomen vanhoissa kansanmurteissa. Vaikka suomen yleiskielessä *olla olemassa* -konstruktio ilmaisee tyypillisesti eksistentiaalisuutta, murreaineisto paljastaa, että sanan merkitys riippuu kuitenkin pitkälti siitä lausekonstruktiosta, jossa se esiintyy. Lausetyypistä riippuen *olemassa*-adverbiaali voi ilmaista esimerkiksi 'asumista' tai esiintyä kiellonvahvistajana. (Sivonen 2019: 472, 493.)

Seuraavissa kolmessa esimerkissä (69)–(71) on prototyyppinen eksistentiaalilause, jossa tarkoitteen löytymispaikka tuodaan ilmi. Paikka ei kuitenkaan ole välttämättä konkreettinen tila, kuten esimerkeistä nähdään. Esimerkin (69) voisi tulkita niin, että siinä tarkoitetaan jotain tiettyä ammattikoulua ja lukiota, mutta uskottavampi tulkinta on, että kommentti käsittelee toisen asteen koulutusta yleisesti. Samoin esimerkissä (70) aiheena on Suomen evankelis-luterilainen kirkko, ei mikään konkreettinen kirkkorakennus. Tätä tulkintaa vahvistaa myös ilmaus *piiristä*, jolla tarkoitetaan kirkkoa instituutiona. Esimerkin

(71) kirjoittaja kertoo kaveripiiristään, jossa on biseksuaaleja. Paikanilmaus on siis tässäkin tapauksessa abstrakti.

- (69) *amiksesta löytyy nykypäivänä aivan yhtä kunnollista porukkaa ku lukios-taki. Sillä amis on hirveessä suosiossa. kohta se menee niin että ketkä ei pääse amikseen menee lukioon;*) (S24 9.1.2011)
- (70) *Tällä teolla vain suljetaan silmät siltä tosiasialta, että myös kirkon piiristä löytyy sekä homo- että lesbopareja.* (S24 23.1.2007)
- (71) *Mun perheessä lapsista 3 bi:tä ja yksi hetero. Kavereistakin löytyy bi:tä ja jos aletaan vielä laskemaan kavereiden/sisarusten kavereita niin aika paljon niitä on.* (S24 29.9.2011)

Kuten luvussa 4.1.3. tuli esille, *löytyä*-verbillä voidaan aineistossani kuvata erilaisia possessiivisuuden lajeja. Nikanteen (1991: 183) mukaan possessiiviset ilmaukset voidaan jakaa erottamattoman ja luovutettavan possessiivisuuden ilmauksiksi. Luovutettava possessiivisuus tarkoittaa omistusta tai muuta väliaikaista hallussa oloa. Esimerkeissä (72)–(74) on kyse luovutettavan possessiivisuuden ilmauksista, sillä niin raskaustesti, rätit kuin tv-kanavat ja digiboksikin ovat tarkoitteita, jotka voi omistaa ja joista voi myös luopua. Sen sijaan esimerkeissä (75)–(78) kyse on erottamattomasta possessiivisuudesta, siis henkilön ominaisuuksista. Esimerkissä (75) kirjoittajalla on kokemusta lastenhoidosta, mitä ei saa häneltä pois, samoin esimerkin (76) kirjoittajan ikä on ominaisuus, jota ei voi hänestä erottaa. Esimerkin (77) tarkoitteena olevan henkilön käsilihaksissa oletetaan olevan tarvittava voima, jolloin puhutaan taas erottamattomasta ominaisuudesta. Vaikka henkilö menettäisikin voimansa, kyseinen ominaisuus ei poistuisi hänen omistuksestaan, vaan vain vähenisi. Esimerkissä (78) mainitut *kirjoittamisen lahjat* ovat samoin ihmisen ominaisuus ja siten erottamatonta possessiivisuutta.

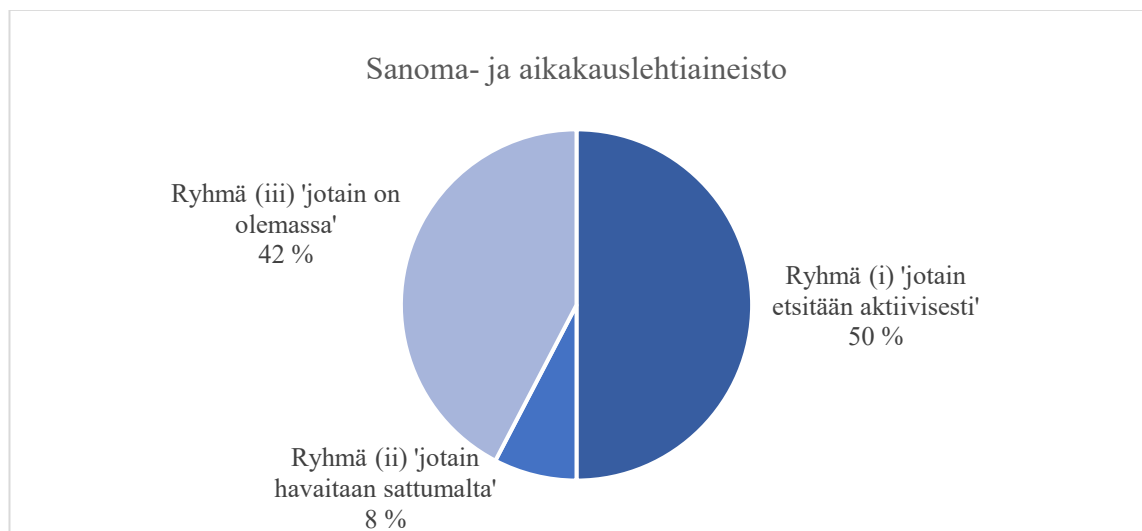
- (72) *Ovatko kaupan testit luotettavia? RFSU:n testi löytyy.* (S24 8.1.2007)
- (73) *Rättejä [= vaatteita] löytyy niin paljon etten jaksa eritellä. En harrasta kirkkainta/räikeitä värejä.* (S24 14.9.2007)
- (74) *Kovasti näytetään tuota Elisa Viihdettä tv:ssä mainostettavan. Minulta löytyy jo kaikki tarvittavat ilmaiset tv-kanavat sekä digiboksi, johon tallennan nämä suosikkiohjelmat.* (S24 13.5.2015)
- (75) *Olen ehdottomasti luotettava ja vastuuntuntoinen ja kokemusta lastenhoidosta löytyy.* (S24 26.2.2008)
- (76) *Lähdetään nyt vaikka siitä että ikää löytyy 25 vuotta – –* (S24 S18.3.2012)
- (77) *Löytyy helposti hänenkin käsilihaksistaan tarvittava 50 N voima puosuntuolilla nostamiseen 16 vinssillä, kts $16 \cdot 50 N = 800 N$, enkä paina enempää.* (S24 2.1.2016)
- (78) *Ehkä sinulta löytyy kirjoittamisen lahjoja, mutta vanhahtava kioski - kirjallisuus tyyli on muututtava aivan toiseksi.* (S24 8.4.2013)

Esimerkki (79) on luvussa 4.1.3. esittelemäni esimerkin (40) lisäksi aineistoni ainoa tapaus, jossa paikanilmaus on olosijainen. Voidaan siis todeta, ettei kyseinen konstruktio [olosijainen paikanilmaus + *löytyä*] ole ainakaan oman aineistoni valossa juuri lainkaan käytössä nykyisin, vaan sen on korvannut *löytyä*-verbin yhdistäminen erosijaiseen paikanilmaukseen. Tässäkään tapauksessa (79) ei voida olla varmoja siitä, onko olosijainen muoto *tuolla* kirjoitusvirhe. Kielenhuollon oppaiden ja sanakirjojen (ks. luku 1.3.) esiintuoma *löytyä*-verbin käyttö olosijaisen adverbiaalin yhteydessä lieneekin vanhentunut ja käytöstä lähes poistunut ilmiö.

(79) *Eli tuolla Kanjikaveri.net löytyy sekä kanjeja että hiraganoja ja katakana. Siellä samalla on sanakirja ja harjoituksia.* (S24 25.5.2008)

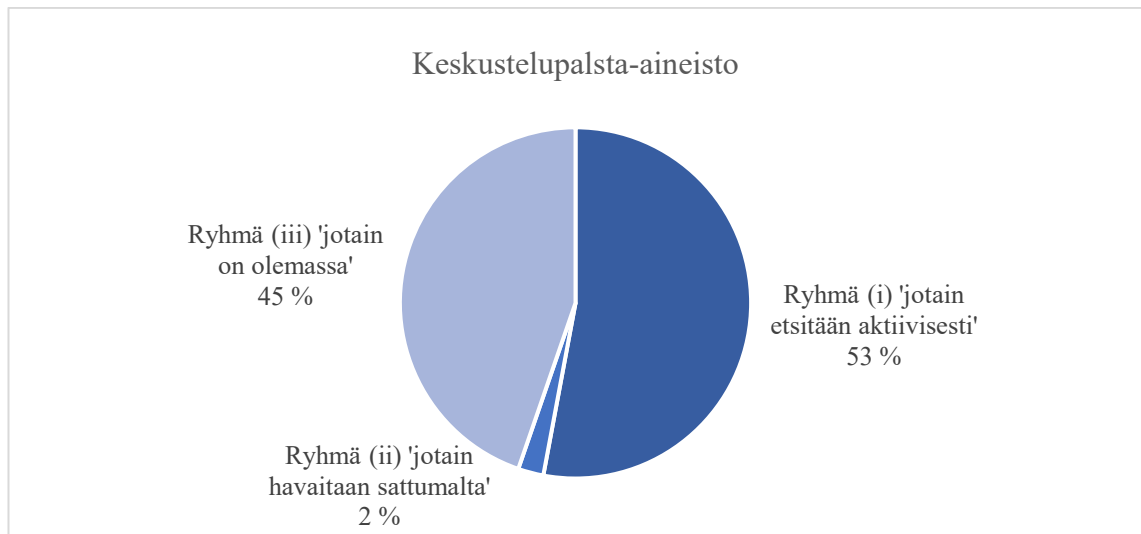
4.3. Yhteenveto

Käyn analyysiluvun lopuksi läpi aineistoni luokittelua ja koostan siitä kvantitatiivisia kuvauksia, joiden avulla hahmottelen sanoma- ja aikakauslehtiaineiston sekä keskustelupalsta-aineiston eroja ja yhtäläisyyksiä. Esittelen kaaviot, jotka tuovat esille esimerkkien jakautumisen kolmeen ryhmään aineistokohtaisesti sekä yhteensä. Tarkastelen myös eri lausetyyppien määriä aineistoissani sekä lausetyyppien ja ryhmien välistä korrelaatiota. Kaavio 1 esittää sanoma- ja aikakauslehtiaineiston esimerkkien jakautumisen kolmeen ryhmään prosenttiosuuksina.

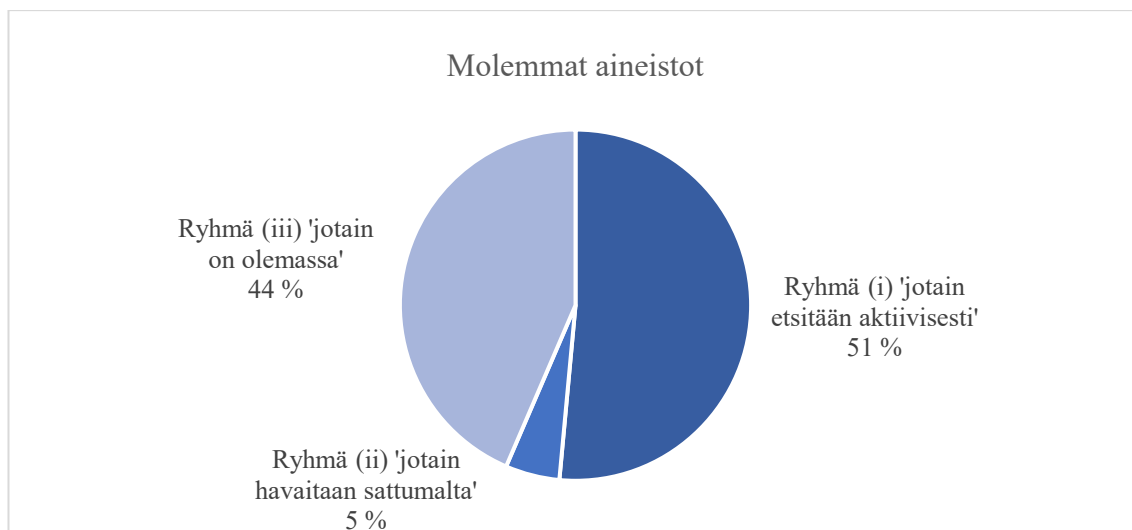
KAAVIO 1. Ryhmien prosenttiosuudet sanoma- ja aikakauslehtiaineistossa.

Kaaviosta 1 nähdään, että ryhmään (i) 'jotain etsitään aktiivisesti' sijoittuu sanoma- ja aikakauslehtiaineistosta täsmälleen puolet eli 85 esimerkkiä. Ryhmän (iii) 'jotain on olemassa' muodostava esimerkkijoukko ei sekään kuitenkaan jää pieneksi, sillä siihen lukeutuu 72 esimerkkiä, mikä on 42 % aineistosta. Sen sijaan ryhmä (ii) 'jotain havaitaan sattumalta' on huomattavasti kahta muuta pienempi, sillä siihen päätyi luokittelussani ainoastaan 13 esimerkkiä eli 8 % koko sanoma- ja aikakauslehtiaineistosta. Seuraavaksi esittelen vastaavan kaavion keskustelupalsta-aineistostani (kaavio 2).

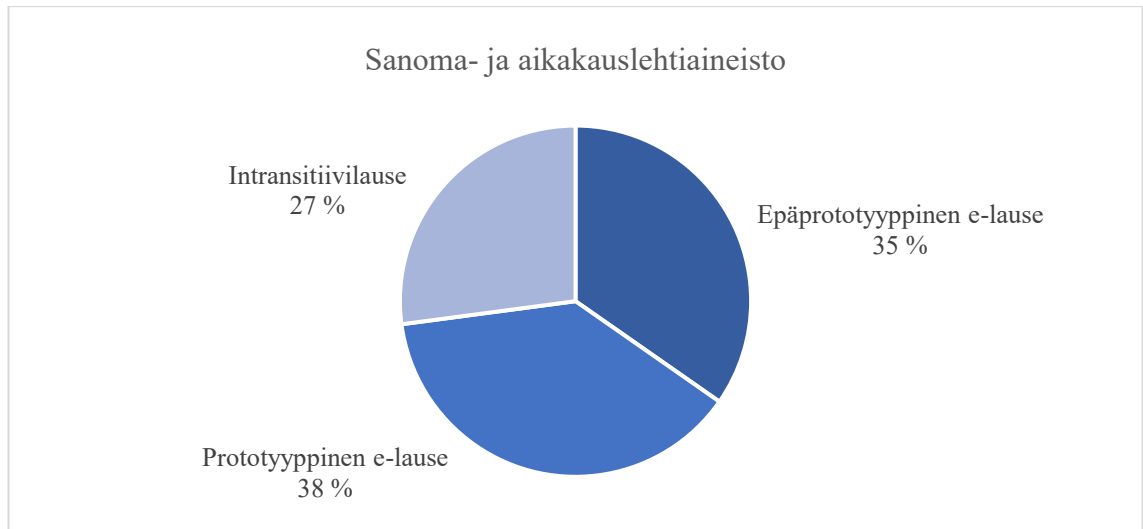
KAAVIO 2. Ryhmien prosenttiosuudet keskustelupalsta-aineistossa.

Kaavio 2 osoittaa, että ryhmä (i) 'jotain etsitään aktiivisesti' on keskustelupalsta-aineistossa jopa suurempi kuin sanoma- ja aikakauslehtiaineistossa. Siihen lukeutuu 90 esimerkkiä, mikä on 53 % aineistosta. Kuitenkin ryhmä (iii) 'jotain on olemassa' on hieman isompi Suomi24-aineistossa kuin lehtiaineistossa ja muodostuu 76 esimerkistä eli 45 prosentista. Ryhmä (ii) 'jotain havaitaan sattumalta' on tässä aineistossa häviävän pieni, sillä siihen sijoittuu vain neljä esimerkkiä, mikä on 2 % koko aineistosta. Seuraavaksi esittelen kaavion 3, jossa molempien aineistojen jakaumat esitetään yhdessä prosenttiosuuksina.

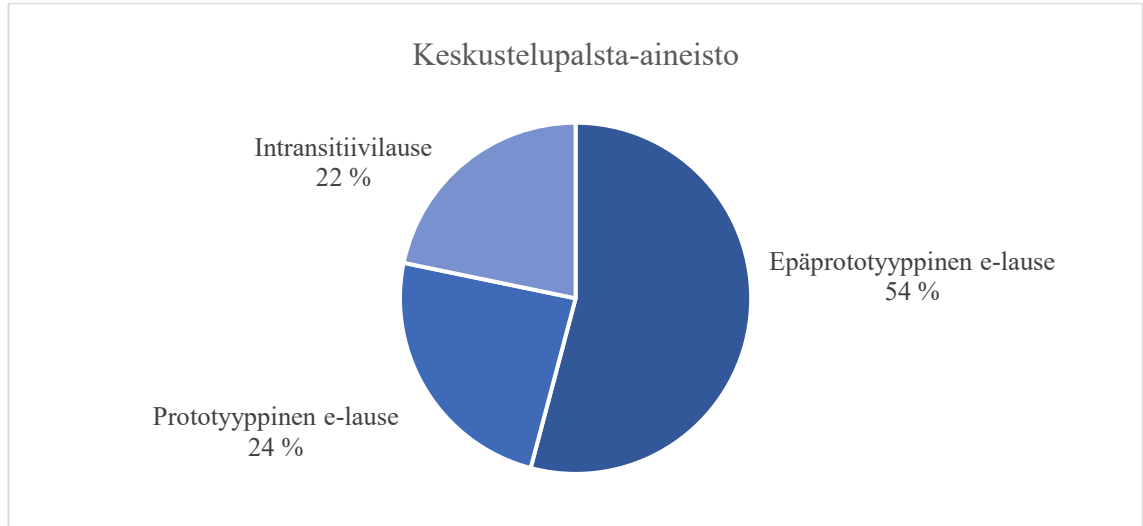
KAAVIO 3. Ryhmien prosenttiosuudet yhteensä molemmissa aineistoissa.

Kaavion 3 mukaan molemmat aineistoni yhteen laskettuina ryhmään (i) 'jotain etsitään aktiivisesti' sijoittuu hieman yli puolet: 175 esimerkkiä eli 51 %. Ryhmä (iii) 'jotain on olemassa' muodostaa sekin suuren osan 148 esimerkillä eli 44 prosentilla. Ryhmä (ii) 'jotain havaitaan sattumalta' jää hyvin pieneksi, sillä siihen lukeutuu yhteensä vain 17 esimerkkiä, mikä on 5 % kaikista esimerkeistä. Voidaan siis päätellä, että valtaosa *löytyä*-verbin käytöstä liittyy niin yleiskielisessä kuin puhekielisessäkin tekstissä jonkin entiteetin etsimiseen. Sen perusteella, mitä oman aineistoni ja luokitteluni perusteella voin sanoa, *löytyä*-verbin käyttö eksistentiaalisessa merkityksessä ei kuitenkaan ole pelkästään marginaalinen ilmiö. Niin puhekielenomaisessa keskustelupalstakirjoittelussa kuin normitetussa sanoma- ja aikakauslehtikielessäkin käytetään runsaasti ilmauksia, joissa *löytyä*-verbi ilmaisee entiteetin olemassaoloa. Seuraavaksi käsittelemme aineistojeni lausetyyppien osuudet kaavioissa 4 ja 5.

KAAVIO 4. Lausetyyppien prosenttiosuudet sanoma- ja aikakauslehtiaineistossa.

Kuten kaavio 4 osoittaa, sanoma- ja aikakauslehtiaineisto jakautuu melko tasaisesti kolmen lausetyypin kesken. Eniten aineistossa on prototyyppisiä eksistentiaalilauseita (38 %), vaikkakin epäprototyyppisiä e-lauseita on vain kolme prosenttiyksikköä vähemmän (35 %). Intransiivilauseita sen sijaan on vähiten (27 %).

KAAVIO 5. Lausetyyppien prosenttiosuudet keskustelupalsta-aineistossa.

Kaavioita 4 ja 5 vertailemalla voidaan todeta, että keskustelupalsta-aineistossa epäprototyyppisiä eksistentiaalilauseita on huomattavasti enemmän kuin sanoma- ja aikakauslehtiaineistossa. Suomi24-aineistossa epäprototyyppiset e-lauseet käsittävät yli puolet koko aineistosta. Prototyyppisiä e-lauseita on noin neljäsosa ja intransiivilauseita 22 %, siis kaksi prosenttiyksikköä vähemmän kuin prototyyppisiä e-lauseita. Epäprototyyppisten e-

lauseiden hallitsevuus keskustelupalsta-aineistossa ei ole yllätys, sillä kuten todettua (ks. luku 3.1.), internetin keskustelupalstoilla käytävä keskustelu on vapaata, normittamatonta ja puhekielenomaista.

Puhekielelle on tyypillistä vajaiden lauseiden ja sanajärjestyksen luova käyttö, jolloin lauseiden yksiselitteinen luokittelu eri lausetyyppeihin käy ongelmalliseksi. Puhekielen ja kirjoitetun kielen olennaisin ero on se, että puhekieli ei etene samaan suoraviivaiseen tyyliin kuin kirjoitettu kieli. Syntaktisen tutkimuksen puhekielessä tekevät vaikeaksi esimerkiksi toisto, epäröinti ja puheen korjaus. (J. Leino 2010a: 277–279.) Rinnastan tutkielmassani keskustelupalsta-aineiston esimerkit puhuttuun kieleen, jossa lauseet ovat eri asemassa kuin kirjoitetussa tekstissä. Vain osan puheen sisältämistä kokonaisuuksista voi määrittää lauseiksi, ja lisäksi puheessa on jaksoja, jotka koostuvat vain yhdestä sanasta tai lausekkeesta. (VISK 2008 § 864.) Puhutussa kielessä vallitsee ekonomiaperiaate, jonka mukaan siinä sanallistetaan vain se, mikä on viestinnän kannalta relevanttia. Niinpä puheessa esiintyy vaillinaisia lauseita, vaikka ne toki kontekstissaan ovatkin ymmärrettäviä ja täysimuotoisia. (Tiittula 1992: 95, 97.) Sama ilmiö heijastuu internetin keskustelupalstoilla käytävään viestittelyyn.

Lopuksi esittelen taulukon 3 ja pohdin eri lausetyyppien ja ryhmien välistä korrelaatiota. Kiinnitän siis huomiota siihen, esiintyykö esimerkiksi ryhmässä (iii) ’jotain on olemassa’ erityisen paljon epäprototyyppisiä eksistentiaalilauseita ryhmään (i) ’jotain etsitään aktiivisesti’ verrattuna.

TAULUKKO 3. Lausetyyppien määrät ryhmissä.

	Ryhmä (i) ’jotain etsitään aktiivisesti’	Ryhmä (ii) ’jotain havaitaan sattumalta’	Ryhmä (iii) ’jotain on olemassa’
Prototyyppisiä e-lauseita	46	10	50
Epäprototyyppisiä e-lauseita	75	5	71
Intransitiivilauseita	54	2	27

Kuten taulukko 3 osoittaa, tiettyjen lausetyyppien ja ryhmien välillä ei ole merkittävää korrelaatiota. Prototyyppisiä eksistentiaalilauseita on sekä ryhmässä (i) ’jotain etsitään

aktiivisesti' että ryhmässä (iii) 'jotain on olemassa' lähes yhtä suuret määrät, kuten myös epäprototyyppejä e-lauseita. Huomattavaa on vain se, että intransitiivilauseiden määrä ryhmässä (i) 'jotain etsitään aktiivisesti' on kaksi kertaa suurempi (54 esimerkkiä) kuin ryhmässä (iii) 'jotain on olemassa' (27 esimerkkiä). Ilmiö selittyy sillä, että kun entiteettiä etsitään, se on mahdollisesti ennalta tuttu ja tulee myös nimetyksi sekä saa lauseessa subjektin roolin. Sen sijaan ryhmän (iii) 'jotain on olemassa' esimerkeissä toistuu tapa kertoa entiteetin olemassaolosta ilman, että esimerkiksi sen olinpaikkaa tarkemmin määritellään. Erityisesti keskustelupalsta-aineistossa myös itse subjekti saattaa olla elliptisesti jätetty ilmaisematta.

Kerroin luvussa 2.2. kognitiivisen semantiikan näkemyksestä polysemiaan. Sen mukaan polysemiassa on kyse siitä, että kielellinen yksikkö edustaa useampaa kuin yhtä predikaattia eli muoto–merkityssuhdetta. Voidaan siis todeta, että *löytyä*-verbin semanttinen arvo muodostuu ainakin kolmesta predikaatiosta, jotka ovat 'jotain etsitään aktiivisesti', 'jotain havaitaan sattumalta' ja 'jotain on olemassa'.

5. PÄÄTÄNTÖ

Tässä pro gradu -tutkielmassa olen tarkastellut *löytyä*-verbin polysemiaa eli monimerkityksisyyttä. Aineistoni muodostuivat Kielipankin Korp-palvelussa saatavilla olevista korpuksista *1990- ja 2000-luvun suomalaisia aikakaus- ja sanomalehtiä* sekä *Suomi24 2001–2017*. Ensiksi mainittu korpus sisältää nimensä mukaisesti suomalaisia sanoma- ja aikakauslehtiä 1990- ja 2000-luvuilta ja toinen korpus koostuu internetkeskustelupalsta Suomi24:n keskusteluista vuosilta 2001–2017. Keräsin satunnaisotannalla molemmista korpuksista 170 esimerkkiä, jolloin koko aineistoni koostui yhteensä 340 esimerkistä. Muodostin *löytyä*-verbin käytöstä tekemiäni arkihavaintojen pohjalta kolme ryhmää, joihin luokittelin esimerkkini. Ryhmät ovat (i) 'jotain etsitään aktiivisesti', (ii) 'jotain havaitaan sattumalta' ja (iii) 'jotain on olemassa'. Tutkimuskysymykseni olivat:

- 1) Millaisia merkityksiä *löytyä*-verbille voi hahmottaa?
- 2) Mikä on *löytyä*-verbin keskeisin merkitystyyppi?
- 3) Miten *löytyä*-verbiä käytetään internetkeskustelussa ja normitetussa sanoma- ja aikakauslehtikielessä, ja onko käyttö eri aineistoissa erilaista?

Lisäksi hypoteesini oli, että internetkeskusteluaineistossa *löytyä*-verbiä käytettäisiin eniten merkityksessä (iii) 'jotain on olemassa'. Oletin, että internetkeskusteluaineistossa on enemmän *olla olemassa* -tyyppistä *löytyä*-verbin käyttöä kuin sanoma- ja aikakauslehtiaineistossa.

Ensimmäisen tutkimuskysymykseni mukaan halusin selvittää, millaisia merkityksiä *löytyä*-verbille voi hahmottaa. Jo ennen analyysin aloittamista nimesin kolme ryhmää, jotka esittelin edellä. Niiden lisäksi analyysin aikana vastaan ei tullut esimerkkejä, jotka eivät olisi sopineet mihinkään kolmesta ryhmästä, sen sijaan joidenkin esimerkkien sijoittaminen yksiselitteisesti vain yhteen ryhmään osoittautui vaikeaksi. Siispä voin todeta oman aineistoni valossa, että verbille *löytyä* voidaan hahmottaa ainakin kolme eri merkitystä. Ensimmäinen, sanakirjoissakin (ks. luku 1.3.) esitetty merkitys on 'tulla etsinnän jälkeen löydettyksi tai jäädä löytymättä'. Tämä, kielenkäyttäjille kenties tutuin, ryhmä kattaa esimerkit, joissa jokin entiteetti on esimerkiksi hukassa, sitä etsitään ja sen löytymistä toivotaan. Toinen merkitys verbille *löytyä* on 'tulla havaituksi etsimättä ja sattumalta'. Tä-

hän ryhmään sijoittuneissa esimerkeissä käsiteltiin entiteettejä, jotka olivat löytyneet kehenkään niitä aktiivisesti etsimättä. Ryhmässä korostuivat toisaalta ikävät löydökset – ruumis naapurustossa, kissan jätökset terassilla ja paleltuneet ruusunjuurakot – ja toisaalta myös iloa tuottavien entiteettien löytyminen – puoliso, uusi harrastus ja arkistojen aarteet.

Kolmas ryhmä pitää sisällään esimerkit, joissa verbiä *löytyä* käytetään ilmaisemaan entiteetin olemassaoloa. Kyseinen käyttö on tyyppiä, jota useat sanakirjat ja kielenhuollon oppaat (ks. luku 1.3.) pitävät kartettavana. Näissä *löytyä*-verbin *olla olemassa* -tyyppinen käyttö liitetään kuitenkin aina sen esiintymiseen olosijaisen paikan adverbiaaliksi kanssa, kuten on esimerkiksi lauseessa *Helsingissä löytyy kauniita rakennuksia*. Omassa aineistossani tällaisia tapauksia ei kuitenkaan ollut kuin kolme, joista yhden merkitys ei ollut eksistentiaalinen. Sen sijaan *löytyä*-verbin liittyminen erosijaiseen paikan adverbiaaliin oli yleistä aineistossani. Myös *Kielitoimiston sanakirjan* verkkoversio mainitsee tällaisen *löytyä*-verbin käytön mahdolliseksi, eivätkä kaikki muutkaan tutkimani teokset (ks. Kohlainen 2014: 67) pidä mainitunlaista käyttöä norminvastaisena.

Verbin *löytyä* keskeisin merkitystyyppi on molemmissa aineistoissa ’jotain etsitään aktiivisesti’. Sekä sanoma- ja aikakauslehtiaineistossa että keskustelupalsta-aineistossa noin puolet esimerkeistä sijoittui mainittuun ryhmään. Verbin sanakirjamerkitys on siis selvästi sen tyyppillisin käyttötapa. Tulos on sanoma- ja aikakauslehtiaineiston osalta odotuksenmukainen, mutta hypoteesini siitä, että keskustelupalsta-aineistossa esiintyisi enemmän ryhmän (iii) *olla olemassa* -tyyppistä käyttöä kuin ryhmään (i) ’jotain etsitään aktiivisesti’ sijoittuvaa käyttöä, osoittautui vääräksi. Oikeaan osui kuitenkin hypoteesini siitä, että keskustelupalsta-aineistossa olisi enemmän *olla olemassa* -tyyppistä käyttöä kuin sanoma- ja aikakauslehtiaineistossa. Mielenkiintoista olisi pohtia, onko huomioni kiinnittänyt ilmiö *löytyä*-verbin käytöstä eksistentiaalisessa merkityksessä yleisempi nykyisin kuin esimerkiksi 20 vuotta sitten ja olisiko tulos ollut erilainen, jos aineistossani olisi ollut tekstejä vain esimerkiksi viimeksi kuluneelta viideltä vuodelta.

Yksi eroista *löytyä*-verbin käytössä internetkeskustelun ja aikakaus- ja sanomalehtikielen välillä on ryhmän (ii) ’jotain havaitaan sattumalta’ suurempi koko lehtiaineistossa Suomi24-aineistoon verrattuna. Lehtiteksteissä on tarinallisia artikkeleita, joissa kerrotaan kuvaillen, mitä on sattumalta tullut löydetyksi. Tällainen kertova teksti on omassa aineistossani keskustelupalstojen osalta harvinaisempaa. Samankaltaisuuksia aineistojen

välillä oli erityisesti ryhmässä (i) 'jotain etsitään aktiivisesti'. Molemmissa aineistoissa ensimmäiseen ryhmään sijoittuvissa esimerkeissä selkeästi etsittiin jotain, mikä sanallistettiin suoraan *etsiä*-verbillä tai muulla vastaavalla ilmaisulla. Myös töiden etsimisen teema tuli esille molemmissa aineistoissa. Ryhmän (iii) 'jotain on olemassa' esimerkit poikkesivat aineistojeni kesken siinä, että lehtiteksteissä kuvailtiin usein erilaisten elottomien entiteettien olemassaoloa tai sijaintia. Internetkeskusteluissa sen sijaan tuotiin esille erilaisten ihmistyyppien ja -ryhmien olemassaolo. Molempia aineistoja kuvaavaa oli kuitenkin omistamisen tai ihmisen ominaisuuden kuvailu *löytyä*-verbin avulla. Kaiken kaikkiaan verbin *löytyä* käyttö ei kuitenkaan ole merkittävästi erilaista eri aineistoissani.

Lisäksi tarkastelin lyhyesti erilaisten lausetyyppien esiintymistä aineistoissani. Verbi *löytyä* on niin sanottu eksistentiaaliverbi (ks. luku 2.4.), jolloin ei ole yllättävää, että eniten aineistoissani esiintyi eksistentiaalilauseita. Luokittelin esimerkit prototyypisiin e-lauseisiin sen mukaan, onko niissä konstruktio [paikan adverbiaali + *löytyä* + subjekti]. Lauseet, jotka jollain tapaa erosivat tästä konstruktioista, mutta olivat selvästi e-lauseita, nimesin epäprototyypisiksi e-lauseiksi. Muut tapaukset luokittelin intransitiivilauseiksi. Molemmissa aineistoissa intransitiivilauseiden määrä oli alle kolmasosan kokonaismäärästä. Keskustelupalsta-aineistossa epäprototyypisten e-lauseiden määrä oli 30 prosenttiyksikköä suurempi kuin prototyypisten (24 %). Ilmiö onkin kuvaavaa keskustelupalstoilla käytettävälle kielelle, joka – vaikka onkin kirjoitettua – jäljittelee puhekieltä vajaine lauserakenteineen.

Aineiston lajittelun erilaisiin lausetyyppeihin tein siksi, että halusin selvittää, onko *löytyä*-verbin merkityksien ja tiettyjen lausetyyppien välillä korrelaatiota. Aineistoni perusteella merkittävää korrelaatiota ei ole. Prototyypisiä eksistentiaalilauseita on ryhmässä (i) 'jotain etsitään aktiivisesti' ja ryhmässä (iii) 'jotain on olemassa' suunnilleen yhtä paljon, samoin epäprototyypisiä e-lauseita. Sen sijaan intransitiivilauseita on kaksi kertaa enemmän ryhmässä (i) 'jotain etsitään aktiivisesti' kuin ryhmässä (iii) 'jotain on olemassa'.

Uskoakseni tutkielmani antaa luotettavan kuvan *löytyä*-verbin käytöstä ja sen merkityksistä nykysuomessa. Laajahko, 340 esimerkin aineistokokonaisuuteni on todellista kielenkäyttöä, ja aineistoon sisältyy esimerkkejä niin normitettua kielenkäyttöä edustavista sanoma- ja aikakauslehdistä kuin puhekieltä jäljittelevistä internetkeskusteluista. Kuten

luvussa 3.1. totesin, tarpeeksi kattavan aineiston kokoaminen esimerkiksi haastatteluilla ei olisi ollut mahdollista. Internetkeskustelupalstoilla käytettävä kieli on kuitenkin pääosin puhekielen kaltaista ja siten toimii hyvin korvaavana puhekielen aineistona. Koska aina ei voi olla täysin varma siitä, mitä kirjoittaja tekstillään todella tarkoittaa, jouduin joissain tapauksissa turvautumaan vapaasti omaan kielitajuuni ja intuitiooni luokittelua tehdessäni. Kenties joku toinen olisikin tehnyt epäselvistä tapauksista erilaiset tulkinnat. Uskon aineistoni olevan kuitenkin riittävän laaja, jotta toisinkaan tehdyt tulkinnat eivät merkittävästi muuttaisi tuloksia.

Löytyä-verbiä tai sen polysemiaa ei ole tässä laajuudessa aiemmin tutkittu, ja siten tutkielmani tuokin esille uutta tietoa *löytyä*-verbistä todellisissa kielenkäyttötilanteissa ja tarkentaa ja täydentää sille annettuja sanakirjamerkityksiä. Verbin *löytyä* aikaisemmin norminvastaisena pidetty käyttö eksistentiaalisessa merkityksessä oli molemmissa aineistoissani vahvasti edustettuna, minkä vuoksi olisikin mielenkiintoista selvittää, mikä on kielenhuollon kanta ilmiöön nykyisin. Sallivaa suhtautumista puoltaa ainakin *Kielitoimiston sanakirjan* (KSV 2020 s.v. *löytyä*) verkkoversion esimerkki *Helsingistä löytyy kauniita rakennuksia*. Koska verbin käyttö merkityksessä 'olla olemassa' on aineistoni perusteella taajaa niin norminmukaisessa lehtitekstissä kuin vapaamuotoisessa internetkeskustelussa, voi olla, että ohje vältettävästä käytöstä on väljentynyt nykyisissä kielenhuollon linjauksissa. Nykysuomelle ei siis ole luonteenomaista, että vain se, mikä on ollut hukassa, voi löytyä, vaan löytymisellä viitataan nykyisin useasti myös abstraktiin entiteettien olemassaoloon.

Löytyä-verbin käyttöä voisi olla mielekästä tutkia myös käyttäen aineistona sosiaalisen median alustoilla esiintyviä tekstejä tai mainostekstejä. Erityisesti erilaisissa suostuttelevissa tai ohjaavissa teksteissä näkyy runsaasti *löytyä*-verbiä merkityksessä 'jossakin on jotakin'. Kuten edellä totesinkin, mielenkiintoista olisi myös vertailla, onko kyseinen käyttö yleisempää nykyisin kuin esimerkiksi pari vuosikymmentä sitten.

LÄHTEET JA LYHENTEET

- ALAJÄRVI, OUTI – PIRTTIJÄRVI, TAINA 1995: *Onko panna laitettu pannaan? Panna- ja laittaa-verbien polysemiaa*. Pro gradu -tutkielma. Oulun yliopiston suomen kielen oppiaine.
- ALHONIEMI, ALHO 1975: Eräistä suomen kielen paikallissijojen keskeisistä käyttöta-voista. – *Sananjalka* 17 (1) s. 5–24.
- CHOMSKY, NOAM 1957: *Syntactic Structures*. *Janua Linguarum, Series Minor* 4. The Hague: Mouton 1957.
- CROFT, WILLIAM 2001: *Radical Construction Grammar*. Oxford: Oxford University Press.
- CRUSE, D. ALAN 2000: *Meaning in Language: An Introduction to Semantics and Pragmatics*. Oxford: Oxford University Press.
- CRYSTAL, DAVID 2006: *Language and the Internet*. Cambridge: Cambridge University Press.
- GEERAERTS, DIRK 2006: Methodology in Cognitive Linguistics. – Gitte Kristiansen, Michel Achard, René Dirven & Francisco J. Ruiz de Mendoza Ibáñez (toim.), *Cognitive linguistics: current applications and future perspectives* s. 21–49. Berlin: Mouton de Gruyter.
- GIBBS, RAYMOND W. JR. 2007: Why cognitive linguists should care more about empirical methods. – Monica Gonzalez-Marquez, Irene Mittelberg, Seana Coulson & Michael J. Spivey (toim.), *Methods in Cognitive Linguistics* s. 2–18. Amsterdam: John Benjamins B.V.
- GOLDBERG, ADELE E. 1995: *Constructions. A Construction Grammar Approach to Argument Structure*. Chicago: The University of Chicago Press.
- HADDINGTON, PENTTI – SIVONEN, JARI 2010: Johdanto. – Pentti Haddington & Jari Sivo-
nen (toim.), *Kielentutkimuksen modernit klassikot. Kognitiivinen ja funktionaalinen kielitiede* s. 7–17. Helsinki: Gaudeamus.
- HAKANEN, AIMO 1972: Normaalilause ja eksistentiaalilause. – *Sananjalka* 14 (1) s. 36–76.
- HAKULINEN, LAURI 2000: *Suomen kielen rakenne ja kehitys*. Helsingin yliopiston suomen kielen laitos.
- HALLIKAINEN, TOPI 2019: *Kognitiivisen kieliopin näkökulmia vetää-verbin polysemiaan*. Pro gradu -tutkielma. Oulun yliopiston suomen kielen oppiaine.

- HELASVUO, MARJA-LIISA 1996: Ollako vai eikö olla – eksistentiaalilauseen subjektin kohtalonkysymys. – *Virittäjä* 100 (3) s. 340–356.
- HELASVUO, MARJA-LIISA – HUUMO, TUOMAS 2010: Mikä subjekti on? – *Virittäjä* 114 (2) s. 165–195.
- HUUMO, TUOMAS 2005: Onko *jäädä*-verbin paikallissijamäärityksen tulosijalla semanttista motivaatiota? – *Virittäjä* 109 (4) s. 506–524.
- HUUMO, TUOMAS 2007: Joko lingvistin nojatuoli joutaisi kaatopaikalle? Introspektiolingvistiikan asemasta kognitiivisessa kielitieteessä. – *Emakeele Seltsi Aastaraamat* 53 (2007) s. 163–180.
- HUUMO, TUOMAS – SIVONEN, JARI 2010: Leonard Talmy – Kognitiivisen kielitieteen klassikko. – Pentti Haddington & Jari Sivonen (toim.), *Kielentutkimuksen modernit klassikat. Kognitiivinen ja funktionaalinen kielitiede* s. 19–40. Helsinki: Gaudeamus.
- IKOLA, OSMO 1991: *Nykysuomen käsikirja*. 3., uudistettu laitos. Helsinki: Weilin+Göös.
- IKOLA, OSMO 2001: *Nykysuomen opas*. Turun yliopiston suomalaisen ja yleisen kielitieteen laitoksen julkaisuja.
- ITKONEN, ERKKI 1966: *Kieli ja sen tutkimus*. Helsinki: WSOY.
- ITKONEN, TERHO – MAAMIES, SARI 2012: *Uusi kieliopas*. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.
- JANTUNEN, JARMO HARRI 2009: Ei pelkästään mielikuvituksen puutteen vuoksi – Kieliaineistojen systemaattinen käyttö kielentutkimuksessa. – *Virittäjä* 113 (1) s. 101–113.
- KALLUNKI, HENNA 2020: *Kielitaju kielitieteessä. Introspektion ja intuition tarkastelua*. Pro gradu -tutkielma. Oulun yliopiston suomen kielen oppiaine.
- KARLSSON, FRED 2008: *Yleinen kielitiede*. Helsinki: Gaudeamus.
- KOIVISTO, VESA 1995: Suomen implisiittisten refleksiivien semanttinen tulkinta. – *Virittäjä* 99 (1) s. 25–44.
- KOLEHMAINEN, TARU 2014: *Kielenhuollon juurilla. Suomen kielen ohjailun historiaa*. Helsinki: Suomalaisen kirjallisuuden seura, Kotimaisten kielten keskus.
- KOTILAINEN, LARI – HERLIN, ILONA 2012: Johdatus verbi- ja konstruktio tutkimukseen. – Ilona Herlin & Lari Kotilainen (toim.), *Verbit ja konstruktio* s. 7–26. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- KS = *Kielitoimiston sanakirja*. Helsinki: Kotimaisten kielten keskus 2006.

- KSV = *Kielitoimiston sanakirja* verkossa. Kotimaisten kielten keskuksen julkaisuja 166. Helsinki: Kotimaisten kielten keskus ja Kielikone 2012. <http://mot.kielikone.fi/mot/OUYO/netmot.exe> (1.10.2020).
- KÄKELÄ, MILLA 2004: *Mitä on tuntea? Mentaaliverbin polysemia*. Pro gradu -tutkielma. Helsingin yliopiston suomen kielen oppiaine.
- LAKANIEMI, MARKUS 2019: *Luulla-verbin polysemia*. Pro gradu -tutkielma. Helsingin yliopiston suomen kielen ja suomalais-ugrilaisten kielten ja kulttuurien maisteriohjelma.
- LAKOFF, GEORGE 1987: *Women, Fire and Dangerous Things. What Categories Reveal about the Mind*. Chicago: The University of Chicago Press.
- LAMPINEN, ARJA 2004: Löytää ja löytyä. – *Kielikello* 1/2004.
- LANGACKER, RONALD W. 1987: *Foundations of Cognitive Grammar. Volume 1*. Stanford, California: Stanford University Press.
- LANGACKER, RONALD W. 1988: An Overview of Cognitive Grammar. – Brygida Rudzka-Ostyn (toim.), *Topics in Cognitive Linguistics* s. 3–161. Amsterdam Studies in the Theory and History of Linguistic Science. Series IV, Current Issues in Linguistic Theory 50. Amsterdam: Benjamin 1988.
- LANGACKER, RONALD W. 1991: *Foundations of Cognitive Grammar. Volume 2*. Stanford, California: Stanford University Press.
- LAURILA, JOHANNA 2017: *Vetää-verbin semantiikkaa*. Pro gradu -tutkielma. Oulun yliopiston suomen kielen oppiaine.
- LEINO, JAAKKO 2010a: A cognitive approach to parenthetical speech. – Elzbieta Tabakowska, Michal Choinski & Lukasz Wiraszka (toim.), *Cognitive linguistics in action. From theory to application and back* s. 273–289. Applications of Cognitive Linguistics 14. Berlin: Mouton de Gruyter.
- LEINO, JAAKKO 2010b: Adele E. Goldberg – Väitöskirjalla klassikoksi. – Pentti Haddington & Jari Sivonen (toim.), *Kielentutkimuksen modernit klassikot. Kognitiivinen ja funktionaalinen kielitiede* s. 71–115. Helsinki: Gaudeamus.
- LEINO, PENTTI 1993: *Polysemia – kielen moniselitteisyys. Suomen kielen kognitiivista kielioppia 1*. Kieli 7. Helsinki: Helsingin yliopiston suomen kielen laitos.
- LEINO, PIRKKO 1987: *Hyvää suomea*. Helsinki: Otava.
- LEINONEN, HANNA-LEENA 2017: Mitä tässä oikein hannataan? *Hannata-verbin kognitiivista semantiikkaa*. Pro gradu -tutkielma. Oulun yliopiston suomen kielen oppiaine.

- LINDFORS, AILA 1998: Nyt alkaa olla aika katsoa, mihin omat siivet kantavat. *Polyseeminen* kantaa. Pro gradu -tutkielma. Helsingin yliopiston suomen kielen oppiaine.
- MELAANVUO, NOORA 2008: "Nytpä pahan heitit". Heittää-verbien *polysemiaa ja mielikuvaisuutta*. Pro gradu -tutkielma. Helsingin yliopiston suomen kielen oppiaine.
- NIEMI, ARI-PEKKA 2005: *Funktionaalinen näkökulma polysemian verkkokuvaukseen ja vetää-verbien polysemiaan*. Pro gradu -tutkielma. Helsingin yliopiston suomen kielen oppiaine.
- NIKANNE, URPO 1990: Possessiivinen kenttä. – Pentti Leino, Marja-Liisa Helasvuo, Petri Lauerma, Urpo Nikanne & Tiina Onikki (toim.), *Suomen kielen paikallissijat konseptuaalisessa semantiikassa* s. 183–199. Helsingin yliopiston suomen kielen laitos.
- NS = *Nykysuomen sanakirja*. Helsinki: WSOY 1951–1961.
- OJUTKANGAS, KRISTA 2008: Kielentutkijan mielikuvituksen puute eli mihin todelliseen kielenkäyttöön perustuvaa aineistoa tarvitaan. – *Virittäjä* 112 (2) s. 276–284.
- ONIKKI-RANTAJÄÄSKÖ, TIINA 2010: Ronald W. Langacker ja kognitiivisen kielitieteen perusta. – Pentti Haddington & Jari Sivonen (toim.), *Kielentutkimuksen modernit klassikot. Kognitiivinen ja funktionaalinen kielitiede* s. 41–70. Helsinki: Gaudeamus.
- PARTANEN, PASI 2003: Saanko esitellä? Saada-verbien *polysemiaa*. Pro gradu -tutkielma. Helsingin yliopiston suomen kielen oppiaine.
- RAUKKO, JARNO 2002: Pitämisen polysemia. Miten koehenkilöt hahmottavat pitää-verbien merkitystyyppensä. – *Virittäjä* 106 (3) s. 354–374.
- SALMINEN, JUTTA 2020: *Epäilemisen merkitys. Epäillä-sanueen polaarinen kaksihakmotteisuus kiellon ja kielteisyyden semantiikan peilinä*. Väitöskirja. Helsingin yliopiston suomalais-ugrilainen ja pohjoismainen osasto.
- SIVONEN, JARI 2005: *Mutkia matkassa. Nykysuomen epäsuoraa reittiä ilmaisevien verbien kognitiivista semantiikkaa*. Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran Toimituksia 1017. Helsinki: Suomalaisen kirjallisuuden seura.
- SIVONEN, JARI 2019: Piru se on tuo, ei se ole karhu olemassakhan. Vanhojen kansanmurteiden *olemassa*-adverbiaalin syntaktis-semanttista tarkastelua. – *Virittäjä* 123 (4) s. 472–497.
- SMSV = Suomen murteiden sanakirja verkossa 2011–2021. Kotimaisten kielten keskuksen verkkojulkaisuja 30. Helsinki: Kotimaisten kielten keskus. Jatkuvasti päivitettävä julkaisu. Päivitetty 16.1.2020.

- SUOMINEN, JAAKKO 2019: Johdanto – Verkkokeskustelun kehyksiä. – Jaakko Suominen, Petri Saarikoski & Elina Vaahensalo (toim.), *Digitaalisia kohtaamisia. Verkkokeskustelut BBS-purkeista sosiaaliseen mediaan* s. 7–37. Helsinki: Gaudeamus.
- TIITTULA, LIISA 1992: *Puhuva kieli. Suullisen viestinnän erityispiirteitä*. Helsinki: Oy Finn Lectura Ab.
- TOGNINI-BONELLI, ELENA 2001: *Corpus linguistics at work*. Amsterdam: John Benjamins B.V.
- TUMMERS, JOSE – HEYLEN, KRIS – GEERAERTS, DIRK 2005: Usage-based approaches in Cognitive Linguistics: A technical state of the art. – *Corpus linguistics and linguistic theory 1* s. 225–261.
- TUOMANEN, JARI 2010: *Mennen tullen. Suomen kielen mennä- ja tulla-verbien polysemiaa*. Pro gradu -tutkielma. Helsingin yliopiston suomen kielen oppiaine.
- VISK = HAKULINEN, AULI – VILKUNA, MARIA – KORHONEN, RIITTA – KOIVISTO, VESA – HEINONEN, TARJA RIITTA – ALHO, IRJA 2004: *Iso suomen kielioppi*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura. <http://scripta.kotus.fi/visk> (19.1.2021).